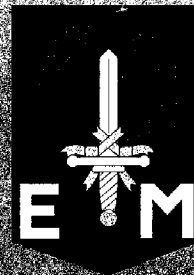

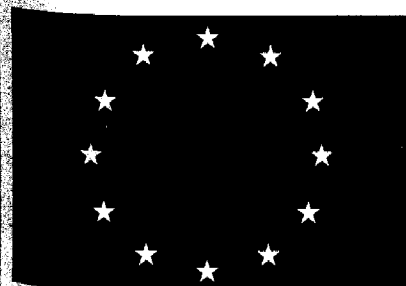
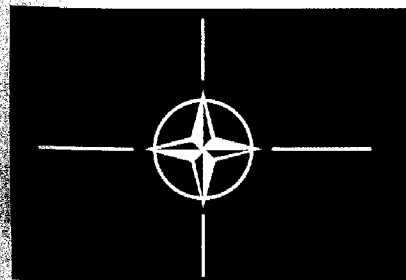
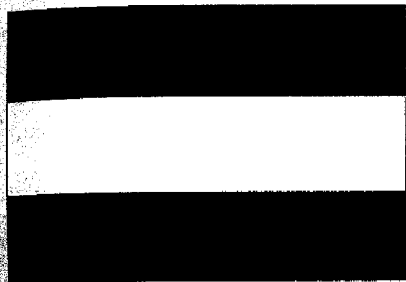

INFO-SCOOP

Info
004083

4

Voorwoord Info-Scoop.

De Info Scoop van vorige maand is door prioriteiten en beschikbare capaciteit komen te vervallen. Voor u ligt dan het mei nummer van 1999.

Alweer een turbulente periode achter de rug met veel geweld, etnische zuiveringen, NATO bombardementen en veel politiek overleg.

In deze Info-Scoop een drietal artikelen, in het eerste artikel met als titel "FRJ, buurlanden en de internationale gemeenschap" gaan de aoo'n Schuijl en Brinkman in op wat volgens Annex B moet worden verstaan onder een internationale vredesmacht in KOSOVO. Heeft Milosevic mogelijk een kans laten liggen om het etnische conflict in KOSOVO te beëindigen en deze provincie als onlosmakelijk deel van Joegoslavië te behouden door de overeenkomst in Rambouillet niet te ondertekenen? Zij kozen voor de andere zijde bestaande uit etnische zuiveringen en NATO bombardementen.

Ook in de buurlanden is het niet rustig, b.v. in Montenegro waar door de pro westerse en anti Servische houding van een aantal partijen in de Montenegrijnse volksvertegenwoordiging onrust wordt veroorzaakt. In dit artikel wordt van een aantal landen kort hun visie weergegeven m.b.t. het KOSOVO probleem.

De Int Hiemstra heeft voor ons een artikel geschreven over het bij ons niet altijd bekende geloof de Islam, waarin hij specifiek ingaat op de fundamentele zaken waarover in de diverse verschijningsvormen van de Islami weinig of geen verschil van mening bestaat.

In dit artikel tracht hij u inzicht te geven in de Islam door de meest voorkomende gebruiken te beschrijven en aan te geven waarom deze zo worden toegepast. Een jaar is maar een jaar en vasten doen we allemaal wel eens maar bij de Islam is dit toch anders.

Het district Brcko is een veel voorkomende regio in Bosnië Herzegovina. Tijdens de Dayton agreement besprekingen kwam er geen oplossing. Vier maal werd de beslissing uitgesteld. De smi Wever pakt het probleem Brcko bij de horens, verteld ons iets over de historie van dit probleem, waarbij hij aangeeft dat de arbitrage commissie na vier keer uitstellen op 05 maart 1999 een beslissing heeft genomen. Wordt deze op een geografisch belangrijk liggende plaats de weg naar de verbroedering? Wordt dit het eerste echte stukje Bosnië? De toekomst zal u de antwoorden brengen.

COLOFON

INFO-SCOOP is een maandelijks uitgave van 101 Mlpel
Adres: Simon Stevinkazerne,
MPC 41 A, Postbus 9012, 6710
HC Ede
Telefoon: 0318-683050/3073/
3023
Redactie: Maj H.J. Jacobs,
Elnt P.W.T.S. Menting, Sgt 1
Vels.

INFO-SCOOP wordt verzonden aan die instanties welke functioneel belang hebben bij actuele informatie.
De inhoud van de **INFO-SCOOP** is volledig samengesteld uit open bronnen. Overname uit deze publikatie is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

Indien uw verzendadres is gewijzigd, gelieve dit doorgeven aan repro 101 Mlpel (zie bovenstaand adres of telefonisch 031868-3023).

Inhoudsopgave

COLOFON	2
FRJ, BUURLANDEN EN DE INTERNATIONALE GEMEENSCHAP	2
DUIJTSLAND	5
OLIE	8
LAATSTE ONTWIKKELINGEN	10
AANKLACHT BEMOEILIJKT OPLOSSING KOSOVO- CRISIS	11
DE ISLAM - EEN INTRODUCTIE	13
DE BRCKO ARBITRAGE	17

FRJ, BUURLANDEN EN DE INTERNATIONALE GEMEENSCHAP

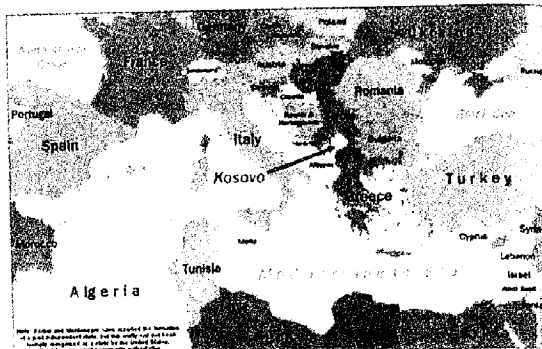
Aooi Schuij
Aooi Brinkman

Nog steeds blijft de Joegoslavische president Milosevic, ondanks de NATO-bombardementen en de diplomatieke inspanningen ten spijt, onbuigzaam in zijn opstelling geen internationale troepenmacht in Kosovo toe te laten. De etnisch-Albanese bevolking in Kosovo, is massaal in beweging: op de vlucht dan wel door VJ/MUP uit hun woningen verjaagd. Een humanitaire catastrofe blijkt bewaarheid te worden. De aanhoudende NATO-bombardementen wekken, naar gelang de tijd doorloopt, een resultaat uitblijft en Milosevic onwrikbaar, steeds meer weerstand op. Vooral in Griekenland, in het verleden (na het einde van het gehate en door de VS gesteunde kolonelsregime) toch al anti-Amerikaans, steunt de bevolking met demonstraties en steunbetuigingen hun Servische (orthodoxe) geloofsgenoten.

Voor dit artikel is o.a. gebruik gemaakt van: Jane's Intelligence Review, Vox, Focus, Spiegel Historiael, Elsevier, Volkskrant, Internet, Frankfurter Allgemeine Zeitung, International Herald Tribune, Reformatorisch Dagblad, NRC Handelsblad en het Algemeen Dagblad.

GEMISTE KANS VOOR MILOSEVIC

Het afwijzen van een vredesregeling, zoals in de onderhandelingen te Rambouillet werd voorgesteld, zou voor Milosevic een gemiste kans zijn geweest om een eind te maken aan de Kosovo-Albanese drang naar onafhankelijkheid. Volgens Belgrado zou het militaire gedeelte 'Annex B' van het interim-agreement van Rambouillet hebben betekend dat 'de

Internet

NATO het recht zou worden verleend om niet alleen Kosovo, maar de gehele Joegoslavische Federatie (FRJ) te "bezetten." Geen enkel soeverein land zou met deze oplossing hebben ingestemd. De tekst zou met opzet zo zijn geformuleerd om een afwijzing van de zijde van Belgrado te provoceren. Neemt men echter de gehele tekst onder de loep dan blijkt dat het niet alleen een oplossing tussen de Kosovo-Albanesen en de Servische bevolking in Kosovo aandroeg, maar daarentegen juist een uitgebreid eisenpakket van Belgrado inwilligde. Het aanhangsel 'Annex B' van het interim-agreement is aan het Hoofdstuk VII toegevoegd om de militaire implementatie weer te geven. Hierin wordt, in een ontwerpresolutie, gesproken over een stationering van een internationale vredesmacht (KFOR) onder leiding van de NATO. Deze troepenmacht zou, analoog aan de in Bosnië gestationeerde SFOR weliswaar onder NATO-leiding komen te staan, maar niet alleen bestaan uit eenheden uit de NATO-lidstaten, doch tevens uit die van niet-NATO landen zoals bijvoorbeeld Rusland. Tegelijkertijd zou worden bezien of deze troepenmacht onder een VN-mandaat zouden kunnen opereren. In deze Annex zou, in tegenspraak met Hoofdstuk VII, zelfs niet zijn gerept over een 'KFOR' dan wel over een NATO-vredesmacht. In deze context wordt 'NATO' omschreven als 'een organisatie die niet alleen het Bondgenootschap inhoudt, maar tevens

alle organisaties die betrekking hebben op alle militaire operaties die deze vredesmacht ten dienste staan.' Deze schijnbare tegenspraak was ook in het 'Dayton-akkoord' toegepast, waarbij de NATO als 'gesprekspartner' met de Bosnische regeringsleiders fungeerde en door Milosevic was geaccepteerd en van een handtekening voorzien. Deze rechten van KFOR zijn in de Annex B van Rambouillet op soortgelijke wijze vastgelegd als de rechten van IFOR en SFOR in het 'Dayton-akkoord':

- kosteloos gebruik van Joegoslavische voorzieningen (telecommunicatie, vliegvelden etc.);
- immuniteit voor het KFOR personeel;
- geen douanerechten bij de invoer van goederen;
- bewegingsvrijheid en vrijheid van manoeuvre door de eenheden.

De onderhandelingen in Rambouillet werden weliswaar gevoerd onder druk van mogelijke NATO-luchtaanvallen, maar kunnen niet als een 'vredesdictaat' worden gekwalificeerd. De Kosovo-Albanese delegaties, met name die van het UCK, hadden veel bezwaren tegen dit vredesvoorstel, omdat het een reeks van Servische eisen inhield:

- de territoriale integriteit van Joegoslavië bleef gewaarborgd, wat inhield dat de FRJ het recht bleef voorbehouden om grenstroepen in Kosovo te stationeren (maximaal 1500 man);
- er komt geen referendum over een toekomstige status van Kosovo, maar na een periode van drie jaar zou er een vervolgonferentie worden gehouden, waarin aan de hand van een reeks (voor de Kosovo-Albanese bevolking ongunstige) criteria over de toekomst van Kosovo wordt beslist;
- KFOR zou de taak krijgen het UCK binnen 120 dagen te ontwapenen. M.a.w.: 'KFOR zou hiermee het probleem van het terrorisme voor Belgrado hebben opgelost';
- naast de stationering van de grenstroepen zou er een 2.500 sterke politiemacht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (MUP) in Kosovo blijven totdat er een zelf-

standig multi-etnische Kosovaars politieapparaat is opgericht;

- Kosovo wordt geen zelfstandige deelrepubliek binnen de Joegoslavische Federatie, maar blijft staatsrechtelijk binnen Servië. De voorgenomen autonome status is geen terugkeer naar de status van die Kosovo ten tijde van Tito (1943/1974) door Milosevic in 1990 was afgeschaft.

De nieuwe status van Kosovo zou voor de Servische minderheid (10%) zelfs een onevenredige vertegenwoordiging in het Kosovaarse parlement hebben betekend. Volgens 'Rambouillet' zou dit parlement 120 zetels krijgen. 80 leden gekozen door evenredige verkiezingen, de overige 40 zetels volgens de volgende verdeelsleutel: 15 voor de etnische Albanen; 15 voor de Kosovo-Serviërs en de overige 10 voor de overige etnische bevolkingsgroepen zoals Turken en zigeuners. Daarmee zou de Servische minderheid op meer dan 23 zetels zijn uitgekomen. Ook zouden zij in alle overheidsinstanties zijn vertegenwoordigd en in staat worden gesteld een eigen beleid te mogen voeren op terreinen als financiën, buitenlandse betrekkingen, onderwijs, cultuur en scholing.

Kortom: 'Rambouillet' zou niet alleen de rechten van de Kosovo-Albanen beperken tot de eerder gememoreerde status binnen Servië, maar ook de status van de Servische minderheid in Kosovo wijzigen. Opmerkelijk is het feit dat de Servische minderheid meer rechten krijgt dan de Kosovo-Albanen, die over beduidend minder medezeggenschap beschikt als omgekeerd het geval blijkt, ongeacht de in het verdrag vastgelegde medezeggenschap in provinciale en federatieve instanties. Deze regelingen gaan tevens veel verder dan de rechten die andere minderheden binnen Servië bezitten zoals de moslims in de Sandzak en de Hongaren en Kroaten in de Vojvodina.

De Kosovo-Serviërs zouden hierdoor tot een van de best beschermde minderheden in Europa behoren, beter dan de Griekse minderheid in Albanië, de Albanen in Macedonië, de Hongaren in Roemenië en de moslims in

Griekenland.

Samengevat heeft het verdrag Milosevic en zijn lotgenoten de mogelijkheid gegeven, hun tien jaar durende strijd om het etnische conflict te beëindigen en Kosovo als onlosmakelijk deel van Joegoslavië te behouden. Zij kozen echter voor het alternatief: het verdrijven van de etnisch-Albanese bevolking en voor N A T O - b o m b a r d e m e n t e n . 'Rambouillet' was een gemiste kans, met name voor Milosevic.

DRASKOVIC.

Draskovic
FOCUS nr 18, 3 mei 1999

De Joegoslavische vice-premier Vuk Draskovic is door de Federale premier Bulatovic ontslagen. In een onlangs gehouden redevoering heeft hij verklaard dat de leiders van Joegoslavië, de eigen bevolking de waarheid moeten vertellen. Die waarheid is volgens Draskovic dat men binnen de NATO eens is over de kwestie Kosovo, dat de NATO geen scheuring te wachten staat, dat Rusland geen militaire hulp zal geven, dat de publieke opinie in de hele wereld tegen Joegoslavië is en dat de NATO-bombardementen veel schadelijker zijn dan Belgrado wil toegeven. Vervolgens deed Draskovic er nog een schepje bovenop. Hij opperde dat Belgrado wellicht zal instemmen met een internationale vredesmacht in Kosovo onder de vlag van de VN.

Ook andere ministers uit zijn partij "SPO" hebben vervolgens hun functie neergelegd. Het ontslag van Draskovic, die slechts enkele maanden

den deel uitmaakte van de Federale regering, houdt vermoedelijk verband met zijn uitspraken. Toch is dit opmerkelijk, want zijn uitspraken bevatten geen nieuwe elementen. Wellicht heeft de Federale leiding zich gestoord aan zijn kritiek t.o.v. de Joegoslavische propagandamachine. Ook zou het mogelijk kunnen zijn dat zijn kritiek op de nationalistische Servische vice-premier Seselj hem fataal is geworden. De Federale regeringscoalitie komt door het verlaten van de SPO-parlementariërs niet in problemen omdat ook zonder hen een meerderheid in de Federatie overeind blijft.

Ooit was Draskovic het symbool van het 'andere, democratische Servië', die na de ineenstorting van Joegoslavië vocht tegen het regime van Milosevic. Met zijn vernieuwingsbeweging SPO verzamelde hij een keur van nationalist en anti-communisten achter zich. De strijdvaardige Draskovic vond destijds dat zijn opposenten de media manipuleerden en tegen hem gebruikten. Hij verplaatste zijn politieke strijd daarom naar de straat. In Belgrado vochten hij en zijn mededemonstranten tegen de oproerpolitie voor een vrije pers. De demonstratie had een bloedig verloop: er vielen twee doden. In 1993, na tijdens een demonstratie te zijn mishandeld en gearresteerd, belandde hij voor drie jaar in de gevangenis. Na zijn vrijlating bundelde hij de oppositie in de politieke groepering *Zajedno*, samen met de democraat Djindjic en strijder voor de burgerrechten, Vesna Pesic. Het werd een succes want in het voorjaar van 1997 kwam *Zajedno* in het stadsbestuur van Belgrado en werd Djindjic de eerste democratische burgemeester. Vervolgens liet Draskovic zijn politieke medestanders keihard in de steek omdat hij de enige presidentskandidaat namens de coalitie wilde zijn. Hierop viel de groepering uiteen. Hij had de macht geroken en wilde meer. De wereld leerde een andere Draskovic kennen: een Servische nationalist die hongerde naar de macht en zelfs plotse-ling een aanhanger werd van Milosevic. De 'Raspoetin' van Belgrado werd

vice-premier in een kabinet dat bestond uit ex-communisten, neo-communisten en ultra-nationalisten. Draskovic is geen schaduw meer van de man die als een van de weinigen die kritiek durfde te leveren. 'Ik wil een Groot-Servië, maar niet onder dreiging van Kalasjnikovs', zei hij. Nu Kosovo in brand staat, slaat hij een ander toon aan: 'Kosovo verliezen betekent voor de Serviërs meer dan Toledo voor de Spanjaarden of Jeruzalem voor de joden'. 'De NATO is het verlengstuk geworden van Albanese terroristen en separatisten'. Zijn oude vijand Milosevic had het niet beter kunnen verwoorden. Ironisch genoeg lijkt met zijn ontslag zijn politieke rol voorlopig uitgespeeld.

WRIJVINGEN MONTENEGRO-FRJ

De Montenegrijnse vice-premier Kilibarda, heeft een oproep gekregen om voor een militaire rechtbank te verschijnen vanwege zijn pleidooi aan Montenegrijnse reservisten om geen gehoor te geven aan een militaire oproep. Kilibarda heeft de dagvaarding geweigerd en zich onder bescherming van de Montenegrijnse politie geplaatst. Zelfs de partij van de Federale premier Bulatovic (SNP), de grote tegenstander van de huidige Montenegrijnse regering, heeft deze dagvaarding onrechtvaardig genoemd.

Een andere Montenegrijnse vice-premier, Burzan, heeft de het Joegoslavische leger (VJ) ervan beschuldigd Montenegro bij de oorlog in Kosovo te willen betrekken door op overvliegende NATO-toestellen te schieten.

Inmiddels heeft het opperbevel van het 2e Leger, dat onder meer verantwoordelijk is voor de verdediging van Montenegro, geëist dat buitenlandse correspondenten een accreditatie bij de VJ moeten aanvragen om hun werk legaal te kunnen doen. Daarbij werd expliciet gesteld dat via de grensovergang met Kroatië (bij Debeli Brijeg), journalisten illegaal het land binnenkomen. In een reactie heeft de Montenegrijnse regering gesteld dat 'alle vertegenwoordigers van de bui-

tenlandse media in Montenegro hun werk doen in overeenstemming met de Montenegrijnse mediawetgeving, en derhalve legaal.' Een oproep van een politicus om zich te onttrekken aan de militaire dienstplicht zou in vrijwel elk westers land als een illegale daad worden beschouwd. Het is ook logisch dat de FRJ op de hoogte wil worden gehouden welke correspondenten er in het oorlogsgebied opereren. De grootste oppositiepartij van Montenegro, de Socialistische Volkspartij (SNP), weigert nog langer de zittingen van het parlement bij te wonen. Zij protesteert hiermee tegen de 'pro-westerse en anti-Servische houding' van de andere partijen in de Montenegrijnse volksvertegenwoordiging. President Djukanovic distantieert zich van het Federale be-

Milo DJUKANOVIĆ Foto Reuters

FAZ, 21 januari 1998

leid. Hij weigert de door Belgrado uitgeroepen noodtoestand te erkennen. Het eigenzinnige gedrag van Djukanovic leidt ertoe dat hij steeds meer door Servië beticht wordt van 'verraad'.

Volgens Predrag Bulatovic, één van de leiders van de *Socialistische Volkspartij*, 'werken de andere afgevaardigden het Joegoslavische leger tegen en gedragen zij zich alsof Montenegro een onafhankelijke staat is.' Behalve

de Montenegrijnse politiemacht (MUP), die 10.000 manschappen telt en loyaal is aan Djukanovic, zijn in Montenegro ook 24.000 voor het grotendeel Milosevic gezinde Federale militairen gelegerd.

Op 20 mei j.l. beschuldigde president Djukanovic het Joegoslavische leger ervan de macht te willen overnemen in zijn republiek. *'Degenen die daar verantwoordelijk voor zijn, zijn Federale functionarissen die ons enorme economische schade berokkenen met hun stomme blokkade en wier enige obsessie oorlog is'*, aldus Djukanovic. Het Joegoslavische leger heeft inmiddels alle grote wegen van Servië naar Montenegro afgesloten.

BULGARIJE

Bulgarije zal 94 (T-55) tanks en 108 (M-30) houwitseren leveren aan de onafhankelijke republiek Macedonië (FYROM) om het kleine en slecht uitgeruste leger van het buurland te versterken. Volgens de Macedonische minister van Defensie, Refet Elmazi, *'de stabiliteit van Macedonië onlosmakelijk verbonden met de stabiliteit in Bulgarije en de hele regio.'* Bulgarije levert ook geen brandstof meer aan Belgrado.

Het Bulgaarse parlement zal binnen enkele dagen een eventueel verdrag ratificeren dat de NAVO met Bulgarije wil sluiten. De NATO vraagt Bulgarije het luchtruim open te stellen in ruil voor veiligheids garanties. De kwestie ligt zeer gevoelig omdat tweederde van de bevolking van mening is dat de NAVO-vliegtuigen het kwetsbare Bulgarije nog verder in de oorlog zullen meeziigen.

Het toch al zwakke Bulgaarse bedrijfsleven heeft de laatste tijd al miljoenen guldens minder aan inkomsten gederfd door de luchtaanvallen van de NATO in Joegoslavië. De stemming onder de Bulgaarse bevolking staat dan ook steeds meer om. Voorheen stonden velen nog sympathiek tegenover de NATO-aanvallen. Volgens opiniepeilingen onderschrijft minder dan 10% van de bevolking de NATO-acties tegen Joegoslavië. De minister van Buitenlandse Zaken, mevr. Nadezjda Michailova, zei daar-

entegen dat 'het zo'n vaart niet zal lopen'. Maar de huidige regering van president Petar Stojanov, die in 1997 aan de macht kwam, blijft voorstander van Bulgaarse toetreding tot de NATO. Maar de machtige Bulgaarse oppositiepartij BSP (Bulgaarse Socialistische partij), ex-communisten onder leiding van Georgi Parvanov, onderhoudt goede contacten met Milosevic. Overigens heeft de Bulgaarse regering in alle toonaarden benadrukt dat zij een politiek blijft voorstaan van *niet-inmenging*. Op 4 mei j.l. heeft het Bulgaarse parlement met overgrote meerderheid ingestemd het luchtruim open te stellen voor NAVO-vliegtuigen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was een deel van Bulgarije door Servië geannexeerd en werd door Belgrado dezelfde methode gebruikt, als die nu in Kosovo wordt toegepast. Het is dan ook vreemd dat zo veel Bulgaren met Joegoslavië en de Serviërs sympathiseren, terwijl datzelfde Servië in het verleden alles in het werk heeft gesteld om Bulgarije grondgebied te ontfutselen.

De kranten in Bulgarije neigen steeds meer tot solidariteit met Joegoslavië. Daarnaast is een grote meerderheid van de bevolking anti-Albanees gezind. De regering heeft verder toegezegd niet meer dan 5000 vluchtelingen uit Kosovo te zullen opnemen.

DUITSLAND

VREDESPLAN

Geheel zelfstandig heeft Duitsland een vredesplan voor Kosovo gepresenteerd met een concessie aan Belgrado en een gebaar aan Rusland. Terwijl Duitsland deelneemt aan de luchtaanvallen op de FRJ, komt dit vredesinitiatief wat vreemd bij de Alliantie over. Na de lauwe reactie van de bondgenoten, haastte bondskanselier Schröder zich in de Bondsdag door te zeggen dat Duitsland overkort achter de NATO-eisen aan Milosevic staat. De presentatie van dit initiatief is begrijpelijk omdat de Duitse rood-groene regeringscoalitie enerzijds moet laveren tussen een toenemende binnenlandse druk om een

eind te maken aan de bombardementen, en anderzijds moet zij haar positie als de betrouwbare NATO-bondgenoot hooghouden. De 'Groene' achterban worstelt enorm met de Duitse bommen op Belgrado. De huidige 'Groene' minister van Buitenlandse Zaken, Joschka Fischer, heeft in zijn jeugd nog tegen de voorgenomen stationering van Amerikaanse kruisraketten gedemonstreerd. De angst van de Duitse regering voor het pacifisme kan niet genegeerd worden. Sinds 1945 zijn Duitse bommenwerpers weer actief, nadat nog maar vier jaar geleden het Constitutionele Hof in Karlsruhe beslist had dat Duitse soldaten weer buiten de grenzen mochten worden ingezet. Voor bondskanselier Schröder, Fischer en minister van Defensie Scharping is het nog veel moeilijker. Uitgerekend zij die het nazi-verleden van hun ouders aan de kaak stelden, voeren nu oorlog. Het is zelfs nog pijnlijker omdat ditzelfde Joegoslavië in 1941 slachtoffer werd van de Duitse 'Blitzkrieg'. Maar Schröder en Fischer hebben weinig bewegingsvrijheid. Zij willen voor alles bewijzen dat de NATO ook een linkse Duitse regering kan vertrouwen. Belgrado wijst tot op heden elk vredesinitiatief af van NATO-lidstaten die deelnemen aan *'de agressie tegen Joegoslavië'*. Dat geldt dus ook voor het Duitse vredesplan, aldus Vujovic, woordvoerder van het Joegoslavische Ministerie van Buitenlandse Zaken op 15 april. 'We spreken niet met de agressor-regeringen voordat zij zijn gestopt met de agressie'. Ook de stationering van internationale vredestroepen in Kosovo blijft onbespreekbaar.

LINKS ROEPT OP TOT DESERTIE

In Duitsland hebben twintig organisaties, waaronder 'Pax Christi', een vredeskrant uitgegeven. 'Bommen zijn in het voordeel van Milosevic en helpen de mensen niet'. De vredesbesprekingen in Rambouillet worden omschreven als een *'dictaat'*. De 'Groene' parlementariër Christian Ströber voorspelt het ontstaan van

een nieuwe stroming die net zo invloedrijk zal zijn als de 'anti-Vietnambeweging'. De kerken uiten zich in toenemende mate sceptisch. Meer dan vijftig bisschoppen noemen in een verklaring het gebruik van militaire middelen 'een nederlaag voor de mensheid'. Volgens peilingen steunt slechts 40 % van de bevolking in de voormalige DDR de luchtaanvallen (in West-Duitsland 64 %). De 'Groene' regeringspartij dreigt door het Kosovo-conflict te worden verscheurd. Haar minister van Buitenlandse Zaken, Joschka Fischer, wordt zelfs een 'oorlogshitser' genoemd. De gematigde 'realistische vleugel' onder leiding van Fischer, wil Milosevic ontwapenen terwijl de 'fundamentalisten' spreken over een 'aanvalsoorlog'. Opmerkingen van zijn partijgenoot Tritti van Milieu dat de NATO-bombardementen 'een fout' zijn, hebben tot grote ophef in Bonn geleid. Fischer heeft tijdens een extra partijcongres over de Kosovo-crisis van de 'Groenen' op 13 mei de meerderheid van zijn partij achter zich gekregen. Na een zenuwslopende dag waarbij de emoties hoog opliepen, en de minister een verfbommetje tegen het oor kreeg, stemde uiteindelijk een meerderheid van de gedelegeerden in met een compromisvoorstel van het bestuur, dat aanstuurt

Fischer

FOCUS nr 17, 26 april 1999

op een 'onderbreking' van de NATO-bombardementen. Fischer had in zijn toespraak gedreigd te zullen aftreden en verklaard niet mee te zullen werken aan een directe, eenzijdige stop van de bombardementen. Hij wees erop dat Europa, na het einde van de 'Koude Oorlog' met volkerenmoord en nationalisme wordt geconfronteerd. 'Als dit wordt geaccepteerd, krijgen we hier een Europa dat niemand meer herkent', waarschuwde Fischer. Met zijn speech oogstte hij een staande ovatie.

RUSLAND

De Russische bemiddelaars krijgen van het Westen alle medewerking om tot een oplossing van het conflict te komen. Premier Primakov, parlementsvoorzitter Selezjov, patriarch Aleksej en de speciale gezant Tsjernomyrdin, zijn elk met hun eigen vredesmissies in de weer. Het officiële Amerikaanse standpunt luidt dat 'Rusland een opbouwende rol kan spelen bij het creëren en uitvoeren van een overeenkomst'. Victor Tsjernomyrdin, die onlangs door president Jeltsin tot zijn persoonlijke afgeant voor Joegoslavië werd benoemd, is de minste niet. Hij is een goede bekende van de Amerikaanse vice-president Gore, met wie hij samen een 'Commissie voor de verbetering van de Amerikaans-Russische betrekkingen' heeft voorgezeten. Hij is tevens een goede bekende van de Servische premier Marjanovic, met wie hij in zijn tijd als directeur van de staatsgasmatschappij 'Gazprom' de leveranties regelde van goedkoop aardgas, die de Joegoslavische economie op de been hield. Nochtans heeft ook de drukke diplomatie van de Russen tot nu toe ook geen tastbaar resultaat opgeleverd (om van de Wit-Russen en de Oekraïners maar te zwijgen). De NATO-landen zijn bezorgd over de dreigende taal van de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Ivanov, maar weten ook dat Rusland Westerse leningen nodig heeft om het land voor een bankroet te behoeden en niet bij machte is de dreigementen in daden om te zetten. Minister Ivanov presenteerde op 21

april zes 'principes' voor een oplossing van de crisis:

- een beëindiging van alle militaire operaties (van de Servische en Joegoslavische troepen) in Kosovo en van de NATO tegen Joegoslavië;
- de aftocht uit Kosovo van het 'uitzonderlijk grote aantal' Servische en Joegoslavische troepen en een terugtrekking van de NATO-troepen die in Albanië en Macedonië langs de grenzen met Kosovo zijn gelegerd;
- de veilige terugkeer van vluchtelingen;
- de vrije toegang van hulporganisaties tot Kosovo;
- de hervatting van het vredesoverleg over autonomie voor Kosovo binnen de grenzen van de FR. Een 'internationale aanwezigheid' in Kosovo die 'aanvaardbaar moet zijn voor allen' en die dus het groene licht van Belgrado zou moeten hebben.

Rusland en de NATO zijn het overigens wel in grote lijnen eens over een politieke regeling voor Kosovo, maar de standpunten t.a.v. de samenstelling van een (vredes-) troepenmacht liggen mijlenver uit elkaar. Milosevic is zich ervan bewust dat zijn bondgenoot hem weinig te bieden heeft. Volgens een Amerikaanse diplomaat sneerde Milosevic tijdens de onderhandelingen in Dayton (1995) over de Russische hulp. 'Daar heb ik nooit iets anders van gekregen dan een vliegtuiglading oudbakken biscuitjes'. De Russische gezant Tsjernomyrdin had op 29 april j.l. nog een onderhoud met Milosevic, waarbij hij sprak van een 'aanzienlijke vooruitgang'. Hij weigerde de opmerking na het zes uur durende onderhoud toe te lichten, maar volgens waarnemers zou die vooral betrekking hebben op de stationering van een internationale troepenmacht in Kosovo. Een dag later vertrok hij naar Londen en Parijs om het Russische vredesinitiatief toe te lichten. Een woordvoerder van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Belgrado zorgde voor verwarring met zijn uitleg van de gesprekken. Hij liet doorschemeren dat Joegoslavië een internationale gewapende troepen-

macht niet bij voorbaat van de hand wijst, mits de VN-Veiligheidsraad daartoe een besluit neemt. 'Rusland en China zijn ook lid van de Veiligheidsraad. Als deze raad een besluit neemt over een internationale troepenmacht, ondersteunen wij dat', aldus Nebosja Vujovic.

Later verklaarde hij tegenover CNN dat de vredesmacht ongewapend moet zijn. Daarop lieten NATO en de Amerikaanse regering weten dat zo'n voorstel 'onacceptabel' was. De NATO blijft erbij dat ook gewapende militairen van het bondgenootschap, deel moeten uitmaken van de vredesmacht.

GRIEKENLAND

In geen enkele NATO-lidstaat is de publieke opinie zo fel anti-Amerikaans en gericht tegen de bombardementen als in Griekenland. Nergens ook lijkt de regering zich echter zo weinig aan te trekken van de stem van het volk. Integendeel, de Griekse regering steunt de NATO en ziet voor zichzelf een sleutelrol op de Balkan weggelegd. Op het eerste gezicht lijkt de situatie voor de Griekse regering immers onhoudbaar. Er woeden bombardementen op een bijna verafgoed broederland. Bombardementen waartegen 96% van de bevolking zich fel keert, maar die al enkele malen door de regering met handtekeningen zijn gesanctioneerd, evenals het erthee samengaande olie-embargo. In Athene zijn overal anti-oorlogsleuzen aangebracht: 'Clinton is een agressor; waarom wel Kosovo en niet Cyprus (Turkije); waarom wel bommen op Belgrado, maar niet op de Koerden-haters in Ankara; Öcalan ontvoerd en gevangengezet; de VS hielpen in 1967 de Griekse kolonels in het zadel'.

De solidariteit met de Serviërs onder de bevolking is groot. Er wordt geld en voedsel ingezameld. In Belgrado werd een voetbal wedstrijd tussen een Grieks en een Joegoslavisch team georganiseerd.

Och staat de Griekse regering pal achter de NATO met als meest uitgesproken voorstander Akis Tsochadzopoulos, minister van De-

In Griekse ogen groeit Uncle Sam steeds meer tot oom Satan uit

Elsevier, 8 mei 1999

fensie, en de tweede man van de regeringspartij PASOK. Hij noemde Milosevic een 'misdadiger, die de gehele bevolking van de Balkan in gijzeling houdt'. De 'etnische schoonmaak' vergeleek hij met de eeuwenlange Turkse onderdrukking van het Griekse volk. Zijn uitspraak en de daarop volgende tv-rede van premier Simitis, waarin deze Griekenland heel nadrukkelijk een 'Balkanland' noemde dat 'levensbelang heeft bij goede betrekkingen met het Westen', hebben volgens de meer gematigde waarnemers in Athene een omslag teweeggebracht, die op korte termijn gevolgen moet hebben voor de publieke opinie.

Overigens had de scherpe Griekse kritiek op Milosevic wel tot gevolg dat de drie Amerikaanse militairen destijds niet werden vrijgelaten en de Grieks-Cypriotische bemiddelaars onverrichter zake uit Belgrado moesten vertrekken. De westers georiënteerde minister van Buitenlandse Zaken, Georgos Papandreou (zoon van het beroemdste geslacht van Griekenland), stelde de haven van Thessaloniki zelfs open als aanvoerplaats voor NATO-troepen, die in de FYROM een humanitaire hulpverleningsoperatie t.b.v. de vluchtelingen uit Kosovo op poten moeten zet-

ten. Alleen de naam 'Macedonië' krijgt ook Papandreou niet uit zijn mond.

Voor Griekenland blijft dit deel van het oude Joegoslavië de 'Republiek van Skopje' danwel FYROM, de 'Voormalige Joegoslavische Republiek van Macedonië'.

In Albanië waren de Grieken samen met de Italianen, als eersten aanwezig met geld, mankracht en hulpgoederen. Na de val van het communisme in Albanië nam Griekenland ongeveer 500.000 Albanese vluchtelingen permanent op en het staat dan ook niet te trappelen om de nieuwe exodus binnen haar grenzen op te nemen. Over andere motieven wordt in de Griekse media druk gespeculeerd, waarbij vooral de goede indruk die het land in Brussel maakt, de boventoon voert.

De Griekse steun voor de NATO-operatie kon wel eens van nut zijn voor de fel begeerde aansluiting bij de Euro. Simitis laat geen gelegenheid voorbij gaan om zijn volk te wijzen op de noodzaak van toetreding tot de monetaire unie. Tijdens het zesde 'Balkanforum', dat in begin mei in Thessaloniki werd gehouden en was gewijd aan de wederopbouw van de Balkan, bleek dat Griekenland na het eind van de oorlog 'hoofdstad' wil

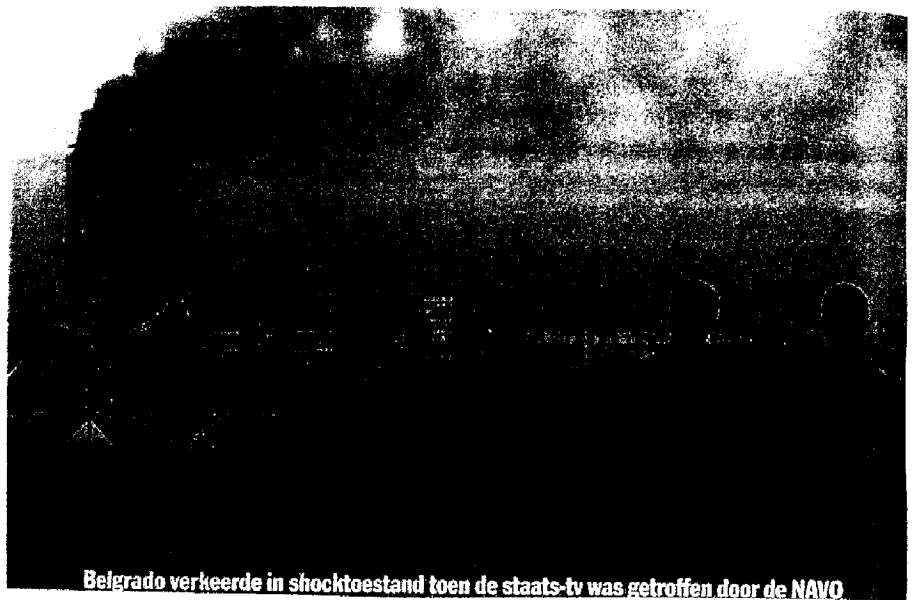
worden van het gebied dat zich bezig houdt met de wederopbouw van de Balkan.

CHINA VERZOENEND EN VIJ-ANDIG JEGENS VS.

De Chinese president, Jiang Zemin, heeft tijdens een herdenkingsbijeenkomst voor de slachtoffers van het Westerse bombardement op de Chinese Ambassade in Belgrado, alle landen ter aarde opgeroepen 'de tirannie van de VS te weerstaan om zo het streven van Washington tot wereldsuprematie ongedaan te maken'. Maar tegelijkertijd heeft de Chinese president in een verzoenend gebaar naar de VS voor het eerst sinds de tragedie, toegestemd in een rechtstreeks telefoongesprek met zijn Amerikaanse ambtsgenoot. In dit gesprek heeft president Clinton zijn Chinese ambtsgenoot Zemin opnieuw zijn 'oprechte verontschuldiging aangeboden en zijn medeleven betuigd aan president Jiang en aan het Chinese volk voor het tragische ongeluk', aldus de woordvoerder van het Witte Huis, Joe Lockhart. Kanselier Schröder ging op 'boetetocht' naar Peking. De Russische gezant Tsernomyrdin heeft de Chinezen nog niet op andere gedachten kunnen brengen. China heeft een stopzetting van de NATO-bombardementen in Joegoslavië als voorwaarde gesteld voor elk verder overleg in de VN-Veiligheidsraad over een oplossing van de Kosovo-crisis.

NATO TREFT MEDIA EN ECONOMIE

Op 20 april j.l. heeft de NATO het hoofdkwartier van de socialistische partij in Belgrado gebombardeerd en in brand geschoten. In dit, in het centrum van de hoofdstad gelegen gebouw, zetelen behalve het partijkantoor van de socialisten, ook het televisiestation van de dochter van Milosevic, Marija, en het televisiestation 'Pink, dat wordt geleid door een prominent lid van de partij 'JUL' van Milosevic's vrouw Markovic. NATO-woordvoerder Shea verklaarde dat met het partijkantoor Milosevic's propagandamachine een

Belgrado verkeerde in shocktoestand toen de staats-tv was getroffen door de NAVO

Elsevier nr 17, 1 mei 1999

zware slag is toegebracht. Een dag later werd de villa van Milosevic in Dedinje, een voorstad van Belgrado, verwoest. Milosevic en zijn vrouw waren op het moment van de aanval niet thuis. De Joegoslavische president slaapt tegenwoordig elke nacht in een andere bunker.

In Novi Sad, in het noorden van Joegoslavië (Vojvodina), waar twee van de drie bruggen over de Donau door de NATO waren verwoest, werd de derde brug onder vuur genomen. Volgens de Serviërs is de brug niet verwoest; voetgangers kunnen er nog gebruik van maken. Op deze brug hebben zich wekenlang inwoners van Novi Sad als 'menselijk schild' opgesteld. Bij Beska (Vojvodina), werd de laatste nog in tact zijnde Donaubrug aangevallen. De Vojvodina, een rijk landbouwgebied, is nu vrijwel geheel geïsoleerd van Servië. Joegoslavië schijnt zeer weinig last te hebben van de economische sancties van de EU. Sommige EU-lidstaten hebben niet onaanzienlijke economische belangen in Servië. Zo bezitten 'Telecom Italia' en 'OTE', de Griekse telefoonmaatschappij, samen 49% van de aandelen van 'Telecom Serbia'. De Zweedse onderneming 'Ericsson' heeft een belang in het mobiele telefoonnet van Belgrado. De Duitse herenmode 'Boss' laat kostuums in Joegoslavië maken en Frankrijk is een belangrijke importeur

van ingevroren Joegoslavisch fruit.

OLIE

OLIEBOYCOT

De EU-lidstaten zijn het eens geworden over een olieboycot voor Joegoslavië. Dit besluit kwam nadat de Amerikaanse regering op maatregelen had aangedrongen om de aanvoer van olie naar de FRJ te stoppen. Aanvankelijk bleek dat met name Frankrijk bezwaren maakte tegen een dergelijke boycot. Frankrijk argumenteerde o.a. dat de burgerbevolking als eerste zal lijden onder een volledig brandstofembargo, omdat de militaire rantsoenen als laatste zullen worden aangesproken. Nadat behalve Frankrijk ook Italië en Griekenland zich tegen een olie-embargo hadden uitgesproken als daarvoor geen resolutie van de VN-Veiligheidsraad is aanvaard, hebben de ambassadeurs van de vijftien EU-lidstaten een compromis-voorstel geformuleerd. De EU-ministers zouden zich niet hoeven uit te spreken over een totale embargo tegen de FRJ, maar alleen besluiten dat de EU-lidstaten zelf geen olie meer aan de FRJ leveren. Daardoor zouden zij zich van een standpunt onthouden over de vraag of de olietoevoer vanuit derde landen via Montenegrijnse haven Bar moet worden afgesneden. De NATO-regeringsleiders gingen akkoord met het

olie-embargo, waarover de EU overeenstemming bereikte. De ministers van Defensie van de NATO-lidstaten gaven verder toestemming voor het doorzoeken van scheepsladingen naar wapens of olie voor de FRJ. Een volledige zeeblokkade lijkt voorlopig van de baan. Het 'Internationale Zeerecht' verbiedt het enteren van schepen in volle zee als er geen vermoeden van strafbare feiten is. De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Ivanov, zei zich niets van een blokkade te zullen aantrekken. 'Wij houden ons aan een embargo van de VN, maar niet aan NATO-dictaten. Wij houden ons aan onze internationale verplichtingen', aldus Ivanov. De VS hebben acht Balkanlanden gevraagd zich bij het olie-embargo aan te sluiten. Minister Allbright van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, deed dit tijdens een diner in Washington met haar ambtsgenoten uit Albanië, Bosnië, Bulgarije, Kroatië, Hongarije, Macedonië, Roemenië en Slovenië. De EU zal van haar kant de kandidaat-leden (Polen, Tsjechië, Estland en Cyprus) en IJsland, Liechtenstein en Noorwegen vragen zich bij het embargo aan te sluiten.

RAFFINAGE EN TRANSPORT

Een belangrijk onderdeel van operatie 'Allied Force', die nu meer dan vijf weken duurt, is het uitschakelen van brandstofvoorraden en olie-raffinaderijen in de FRJ. In vredetijd was het oliegebruik in Joegoslavië (inclusief Macedonië en Montenegro) 7.5 miljoen ton per jaar. Naar schatting werd daarvan tweederde deel door Servië gebruikt. Vrijwel alle olie werd en wordt geïmporteerd, vooral uit Rusland, China en Libië. Vorig jaar staakte China de levering omdat Joegoslavië niet in staat was haar betalingsverplichtingen na te komen. Er is een kleine zelfstandige binnenlandse productie, dat wordt aangevuld met wat synthetische olieproducten, die worden verkregen uit bosafval. Bij de Macedonische hoofdstad Skopje draait de 'Okta' raffinaderij op volle toeren (ruim 8 miljoen liter per dag), waar de Servische oorlogs-

machine mede van profiteert. De raffinaderij bij Novi Sad (Vojvodina,) die de olie via Hongarije Russische olie ontvangt, ligt na de vele NATO-aanvallen grotendeels in puin. De Servische raffinaderijen bij Pancevo (in de buurt van Belgrado), zijn inmiddels opgeblazen. De belangrijkste oliepijpleiding, die zorgde voor de aanvoer van de Kroatische havenstad Rijeka (via Slovenië en Hongarije) naar Servië, is ook opgeblazen. Joegoslavië zou inmiddels geen raffinagecapaciteit meer hebben. De olietoevoer via Hongarije is onmogelijk gemaakt door het bombarderen van een spoorbrug over de Donau en vanuit de FYROM door het vernietigen van een brug over de rivier Juzna Morava. Een paar weken geleden hebben de exploitanten van twee pijpleidingen, na de belofte dat die leidingen niet door de NATO zullen worden aangevallen, de leveringen inmiddels gestaakt. Het betreft het Hongaarse bedrijf 'Moltrade Mineralimpex', dat vanaf de Bulgaars-Russische grens de

'Druschba-pijpleiding' verzorgt en het Kroatische 'Janaf Jadranski Nafta', dat de 'Adriapijpleiding' in Kroatië beheert. De pijpleiding vanuit Bulgarije naar de raffinaderij bij Pancevo is nog in tact, maar de raffinaderij en de erbij horende opslagtanks zijn verwoest. Volgens de NATO gaat de aanvoer van geraffineerde olie echter door via schepen, die aanleggen in de Montenegrijnse havenstad Bar, maar tevens over land via Bulgarije, Roemenië en zelfs via Macedonië. De NATO discussieert over het al dan niet bombarderen van de haven van Bar om de olieoverslag tegen te gaan.

GESCHIEDENIS VAN EEN DEPORTATIE

De hulporganisatie 'Artsen zonder Grenzen' (AzG) publiceerde op 30 april een rapport, waarin op grond van 1737 getuigenverklaringen van vluchtelingen in Macedonië, Albanië en Montenegro, wordt gesteld dat Servische militairen bejaarden, zieken en gehandicapten die de deporta-

Internet

tie van etnische Albanezen vertragen, doodgeschoten. In het rapport 'Geschiedenis van een deportatie' wordt geschat dat het lot van 13% van de Kosovo-Albanese mannen tussen de 15 en 55 jaar in Kosovo onbekend is. Zij zijn wel uit hun dorpen vertrokken, maar niet in de vluchtelingenkampen aangekomen. Volgens AzG zijn zij uit de vluchtelingenstromen gehaald. In het gunstigste geval zitten zij in de gevangenissen, maar de hulporganisatie vreest dat velen van hen zijn geëxecuteerd. Uit de getuigenverklaringen concludeert Philippe Biberson, voorzitter van AzG in Frankrijk, dat de etnische zuivering zich volgen een vast patroon voltrekt. 'Servische legereenheden en politie omsingelen een dorp, doden het vee, gooien granaten en steken vervolgens de huizen in brand. Ze dwingen de bevolking in sneltreinvaart have en goed te verlaten. Wie weigert, loopt het gevaar te worden gedood.' De helft van de getuigen zegt dat een deel van de mannen bij het verlaten van het dorp door de Serviërs wordt geëxecuteerd. Tijdens de lange reis naar veilige oorden, die tussen de 5 en 23 dagen duurt, worden voortdurend Servische controleposten gepasseerd, waarbij sommige vluchtelingen soms gedwongen worden terug te keren. Bij de grens met Albanië fouilleren de Serviërs de vluchtelingen nogmaals. Bijna niemand slaagt erin om zijn of haar identiteitspapieren te behouden. Van de vluchtelingen, die Montenegro weten te bereiken, is de helft nog in bezit van identiteitspapieren. De NATO probeert nu enkele grote groepen ontheemden in Kosovo in de gaten te houden. Ten westen van Urosevac bevinden zich naar schatting 70.000 mensen, die proberen naar Albanië te komen. Drie groepen bevinden zich in de omgeving van Junik, in het uiterste westen van de provincie. Tenslotte zouden zich tussen Urosevac en Gnjilane zo'n 40.000 etnische Albanezen door Servische politie eenheden worden weerhouden naar veiliger oorden te ontkomen.

MENSELIJK SCHILD

Na de berichten van het Servische 'Media Center' in Pristina, dat NATO-toestellen betrokken zouden zijn geweest bij de aanval op een konvooi vluchtelingen, verklaarde NATO-woordvoerder Jamie Shae dat de NATO een diepgaand onderzoek instelt. Bij het dorpje Korisa zouden bij de aanval ten minste 79 mensen zijn omgekomen en 61 zijn gewond. De Servische televisie meldde dat de vluchtelingen waren bestookt met clusterbommen, maar later verklaarde het 'Media Center' dat de aanval was uitgevoerd met lasergeleide raketten. Het Duitse Ministerie van Defensie berichtte dat Servische soldaten ruim 600 Albanese vluchtelingen naar

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

DIPLOMATIEK

Inmiddels is de diplomatiek ervaren Finse president Martti Ahtisaari, door de Europese Ministers van Buitenlandse Zaken als bemiddelaar aangesteld. Hij is de vierde speciale gezant na Tsjernomyrdin en het VN-duo Bildt en Kukan. De Finse president zal voordat hij naar Belgrado vliegt eerst overleg voeren met de Russische gezant Tsjernomyrdin en de Amerikaanse onderminister Talbott. De 61-jarige Finse president is een gerenommeerd kenner van de Balkan. In het begin van de jaren negentig leidde hij bij de VN de werkgroep over Bosnië. Hij adviseerde ook de speciale vertegen-

Operatie Hoefijzer, de etnische zuivering van Kosovo

Korisa hadden gedreven en daar hadden vastgehouden. Een etnisch-Albanese getuige, slechts aangeduid met de initialen Xh.K. vertelde de wereldomroep 'Deutschland Welle' dat de Servische politie had verboden de plek te verlaten. 'Nu maken jullie eens mee wat het betekent als de NATO toeslaat', zou een Servische agent hebben gezegd. Hij viel onder een tractor in slaap en werd 'gewekt' door explosies en geschreeuw. Onder Servisch geweervuur wist hij met een aantal anderen te ontkomen. De NATO gaf toe dat de aanval met drie F-16 gevechtstoestellen was uitgevoerd, maar benadrukte dat het hier ging om een 'legitiem militair doel'.

woordiger van de VN voor het voormalige Joegoslavië. Bij de Finse presidentsverkiezingen in 1994 werd hij door de sociaal-democraten kandidaat gesteld. Ahtisaari en zijn Franse collega Chirac zijn bij de Europese Raden de enige deelnemende staatshoofden. Per 1 juli vervult Finland voor het eerst het voorzitterschap van de Europese Unie. De NATO begroette eerder een voorstel van de Italiaanse premier D'Alema voor een eenzijdig 'staakt-het-vuren' van de verdragsorganisatie. Voorwaarde is dat Rusland en China in de VN-Veiligheidsraad instemmen met een resolutie tegen Milosevic. Als deze ook dan geen gehoor geeft aan de eis zijn troepen

Korisha - Uitgebrande wrakstukken die zijn overgebleven na de vermeende NATO-aanval.

NRC, 15 mei 1999

uit Kosovo terug te trekken, dan moet de internationale gemeenschap grondtroepen inzetten, aldus D'Alema. De EU-Ministers van Bui-

tenlandse Zaken spraken op 17 mei in Brussel over de Kosovo-crisis met de Russische minister van Buitenlandse Zaken Igor Ivanov, met de

Montenegrijnse president Milo Djukanovic en met de Kosovaarse leider Ibrahim Rugova.

In Belgrado is een uit vijftien man bestaande VN-delegatie aangekomen die overal in Joegoslavië, inclusief Kosovo, de humanitaire situatie gaat onderzoeken. De delegatie, die tien dagen in Joegoslavië blijft, zal ook een gesprek met Milosevic voeren en verder de schade onderzoeken die door de NATO is aangericht aan de communicatie, de infrastructuur en het milieu in Joegoslavië. Tenslotte bespreekt zij de vluchtelingen-crisis in Kosovo.

Milosevic liet zich eerder niet de les lezen door de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN, Mary Robinson. De ex-president van Ierland zei in Belgrado 'zeer ongerust' te zijn door de NATO-acties die leed berokkenen en levens eisen. Maar zij hekelde ook de 'etnische zuivering' en had aangekondigd die

AANKLACHT BEMOEILIJKT OPLOSSING KOSOVO-CRISIS

Rechts van het Joegoslavië-Tribunaal

Het Internationaal Tribunaal voor het voormalige Joegoslavië, dat in Den Haag is gevestigd, werd opgericht door de Veiligheidsraad in Resolutie 827 van 25 mei 1993. Het is meteen de eerste internationale rechtbank voor de bestrafing van oorlogsmisdaden sinds die van 1945 en Nürnberg, na de Tweede Wereldoorlog. Resolutie 827 stipuleert dat alle staten van de VN verplicht zijn om medewerking te verlenen aan het tribunaal. Het tribunaal heeft inmiddels 84 verdachten in staat van beschuldiging, onder wie de Joegoslavisch-Servische leiders Slobodan Milosevic en generaal Ratko Mladic. De president van Joegoslavië, Slobodan Milosevic, komt sinds oktober op de lijst van verdachten voor.

SINDS 24 mei GEZOCHT wegens misdaden tegen de menselijkheid

<p>Slobodan MILOSEVIC President Joegoslavië</p> <p>Al ruim twee jaar de onbetwiste leider van Servië. Slobodan Milosevic (57), de Slager van de Balkan, voerde oorlog tegen de voormalige deelrepublieken, resulteert in een economische rampen en militaire en diplomatische nederlaag van zijn Groet-Servisch. Is niets terechtgekomen hier de autonomie van de provincies Kosovo en Vojvodina op.</p>	<p>Vukobran SAMOVIC Minister van Buitenlandse Zaken Joegoslavië</p> <p>Samovic is belast met het binnenlands beleid en diplomatie. Direct verantwoordelijk voor het onderdrukken van het separatisme in Kosovo. Samovic (50) werkt al jaren nauw samen met de president. Hij heeft alle onderdelen van de Servische geheime dienst onder zich en speelt een hoofdrol in Milosevic's socialistische partij.</p>	<p>Milutinovic MILUTINOVIC President Servie</p> <p>Milutinovic (56) fungeert vooral als 'his master's voice'. Zowel bij de onderhandelingen in Dayton (1995) als in het Franse Rambouillet kwam hij alleen om het standpunt van Milosevic te verkopen. Van zijn eigen inbreng was geen sprake. Komt voort uit de communistische nomenklatuur.</p>	<p>Vukobran STODJEKOVIC Minister van Binnenlandse Zaken Servie</p> <p>Stodjekovic (57) is al vijf jaar een van Milosevic's trouwste volgers. Hij bekleedde functies bij de politie en leidde verscheidene staatsbedrijven. Voorjaar 1997 trad hij toe tot de regering. Heeft beloofd alle rekeningen met het Albanese terrorisme. Hoofd van de Servische politie die nog meer wordt gereinigd dan het leger.</p>	<p>Dragoljub OUDANIC Chef-generaal staf Joegoslavië</p> <p>Ođanic (57) ziet angst als de grootste zwakte van de mens. Kent geen struikelblok. Geweld moet met geweld worden beantwoord. 'We vredegeven Kosovo tegen elke prijs; hoeveel dodenoffers dat ook moege kosten'. Als wie Kosovo verliezen, verliezen we Servië. Joegoslavië en uiteindelijk onze vrijheid'. Intieme vriend van Mladic en Karadzic.</p>
---	---	--	---	---

Al langer gezocht:

Ratko MLADIC Generaal Joegoslavische Servie	Zeljko MEAKIC Commandant Kamp Omarska	Dusko SIKIRICA (Commandant kamp Keraterm)	Dragan NIKOLIC (Commandant kamp Srebrenica)	Zeljko 'Arkan' RAZNIVATOVIC (Leider van de Servische 'Tiger'-maffe)
---	---	--	--	--

VOORNAAMSTE VEROORDEELDEN

Nov. 96: **Dragan VIDEMOVIC**, 5 jaar gevangenisstraf voor misdaden tegen de menselijkheid en schending van het oorlogsrecht.

Nov. 97: **Dusan TADIC**, 20 jaar gevangenisstraf voor moord, verkrachting, foltering, misdaden tegen de menselijkheid en schending van het oorlogsrecht.

Nov. 98: **Anto FURUNDZIC**, 10 jaar gevangenisstraf.

Zlato ALEKSOVIC, 2,5 jaar gevangenisstraf, vrijgelaten wegens uitzitten straf in voorarrest.

VOORNAAMSTE ZAKEN OP DE AGENDA

Nov. 98: **Goran JELISIC**, Aanklacht: volkerenmoord, oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid.

Radoslav KRSTIC, Aanklacht: volkerenmoord en misdaden tegen de menselijkheid.

Dario KORDIC, Aanklacht: oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid.

Tihomir BLASKIC, Aanklacht: oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid.

200299 © de Volkskrant - Willem Moritz en Erik d'Ally, Oorlog Joegoslavië-Tribunaal Foto's o.a. Reuters

bij Milosevic aan de kaak te stellen. Milosevic bleek echter 'geen tijd' voor de Hoge Commissaris te hebben.

MILITAIR

In Kosovo zijn de afgelopen dagen meer dan vijfhonderd Joegoslavische militairen gedeserteerd na spontane protestacties van hun familieleden tegen hun aanwezigheid in Kosovo. Volgens berichten van de Montenegrijnse media, van Westerse verslaggevers in Montenegro en van woordvoerders van de NATO in Brussel en de VS, gaat het om legerreservisten uit Krusevac (in het zuiden van Servië). De schattingen van het aantal deserteurs lopen uiteen van vijfhonderd tot twaalfhonderd. De reservisten waren na het begin van de NATO-luchtacties opgeroepen en gelegerd in Istok (Kosovo). In Krusevac braken spontane betogingen van ouders, die eisen dat hun zoons terug dienen te keren uit Kosovo, nadat het bekend was geworden dat zeven uit Krusevac afkomstige soldaten in Kosovo waren gedood. De uit Krusevac afkomstige soldaten besloten te deserteren toen zij vernamen dat de politie in hun woonplaats hard had ingegrepen tegen hun demonstrerende ouders. Ook in andere steden in het zuiden van Servië groeit de weerzin tegen de oorlog. In Aleksandrovac, niet ver van Krusevac, bouwden duizend betogers de burgemeester uit die hen tot bedaren trachtte te brengen. In Cacak, die wordt geregeerd door de opposi-

Internet

tie, kwam een 'burgerparlement' van twintig plaatselijke notabelen bijeen. In een verklaring beschuldigden zij het leger tanks te plaatsen in het centrum van deze stad, 'waardoor burgers bij (NATO -)bombardementen

om het leven zijn gekomen'. Verwyzend naar Milosevic, stelde het 'parlement' dat 'het een schande is dat diegenen die ons hiertoe hebben gebracht, en die sinds 1991 elke slag hebben verloren, ons nog steeds leiden'.

DE ISLAM - EEN INTRODUCTIE

Tit drs S. Hiemstra

Eén van de grootste godsdiensten van de wereld is de islam. Het is de dominante godsdienst in Noord Afrika, het Midden-Oosten, Albanië, Indonesië en Maleisië en heeft veel aanhangers in Afrika beneden de Sahara, Centraal-Azië, India, Bosnië en Albanië. Een godsdienst die over zoveel verschillende landen, volken en culturen verspreid is kan geen eenheidsworst zijn en de islam kent dan ook veel verschijningsvormen. Aan de andere kant is er een aantal fundamentele zaken waarover onder de aanhangers van dit geloof weinig verschil van mening bestaat. Dit artikel wil inzicht geven in die fundamentele zaken.

Voor dit artikel is o.a. gebruik gemaakt van: *Islam-norm, ideaal en werkelijkheid (J. Waardenburg)* en *A history of the Arab peoples (A. Hourani)*

DE ISLAM

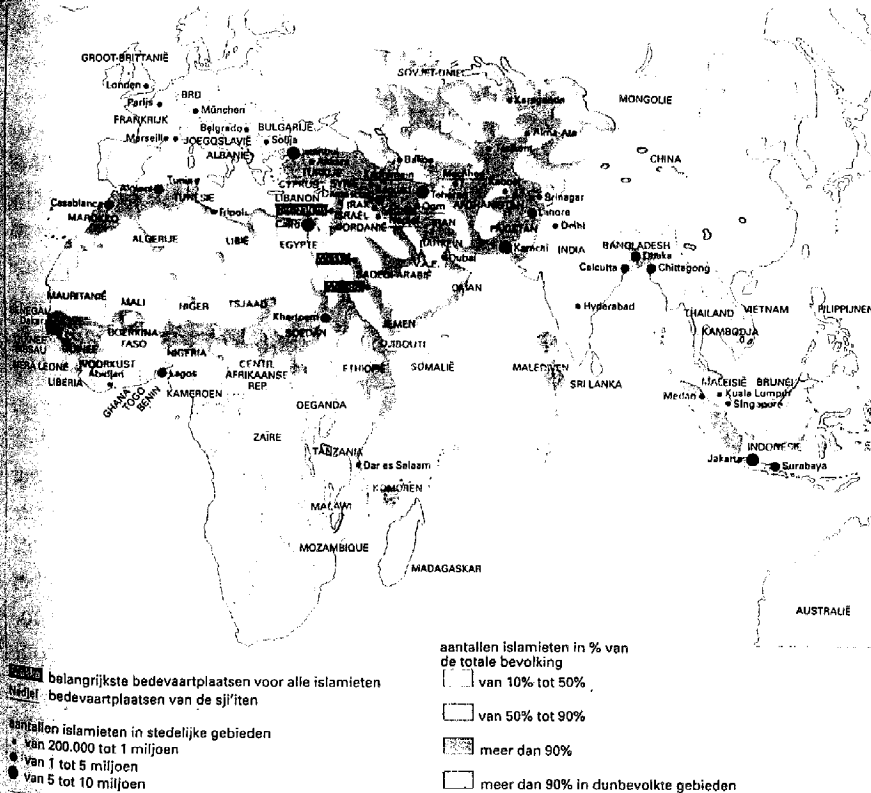
Het Arabische woord islam, uitspraak 'islaam,' betekent overgave, en wel aan God (Arabisch Allah) en Zijn wetten zoals Hij die aan de profeet Mohammed heeft geopenbaard. Een moslim is iemand die zich daaraan overgeeft.

De islam is begin zevende eeuw ontstaan in Mekka en Medina, in het huidige Saoedi-Arabië. Kern van de islam is dat één almachtige en eeuwige god alles en iedereen heeft geschapen. Hij wil dat de mensen volgens Zijn wetten leven. Ieder mens zal na zijn dood voor Hem verschijnen zodat Hij kan kijken of hij /zij volgens Zijn bepalingen geleefd heeft. Zo ja mag men naar de hemel, zo niet moet men tijdelijk of voor eeuwig naar de hel. God heeft de eerste mens, Adam, Zijn wetten al meegegeven, maar de mensheid dwaalde af. God heeft profeet na profeet gezonden om de mens weer op het juiste

pad te krijgen, maar tevergeefs. Veel van deze profeten kennen wij ook, zij het niet altijd als profeten. Bijvoorbeeld: Abraham (Ibrahiem), Mozes (Moesa), koning Salomo (Soelaimaan) en Jezus (Iesa). Door Mohammed te zenden geeft God de mens de laatste kans om op het juiste pad terug te keren. De islam is volgens moslims dus niet zozeer een nieuwe godsdienst, maar het herstel van de oorspronkelijke godsdienst. Joden- en christendom worden gezien als verwaterde versies hiervan.

DE KORAN EN DE WET

De islam is ten eerste gebaseerd op de Koran (Ar. Koeraan), wat opzegging betekent. De Koran wordt beschouwd als de verzameling van alle openbaringen die Mohammed van 610 tot zijn dood in 632 N.C. van God kreeg. Het boek laat zich lezen als een verzameling toespraken waarin vaak dezelfde dingen gezegd worden, het is geen logisch verhaal met kop en staart. De belangrijkste kenmerken en wetten van de islam zijn allemaal in de Koran terug te vinden, op een paar uitzonderingen na, zoals besnijdenis. Na de dood van Mohammed ontstond er een probleem. Men was met vragen waarop de Koran geen direct antwoord gaf of met meningsverschillen over de uitleg van passages uit de Koran altijd naar Mohammed gekomen. Hij genoot als profeet absoluut gezag op dat gebied. Na zijn dood wist men niet bij wie men met vragen en meningsverschillen terecht kon. De moslims besloten toen het leven van Mohammed als uitgangspunt te nemen. Een aantal moslims kreeg de taak zijn leven zo nauwkeurig mogelijk te reconstrueren en alles wat hij ooit gezegd had te noteren, alsmede de uitleg die Mohammed aan zijn openbaringen had gegeven of de omstandigheden waaronder ze tot hem waren gekomen. Uit deze onderzoekers ontstond een klasse van religieuze experts, de ulema (uitgesproken als oelamaa), wat geleerden betekent. Uit hun werk ontstond de islamitische wet, de sharie'a, die beoogt voor alle problemen een oplossing te vinden die in overeenstemming is met

Islam - verspreiding over de wereld

Grote Winkler Prins

de islam.

Bij zijn dood had Mohammed alle Arabieren tot de islam bekeerd. Om de islam over de wereld te verspreiden besloten zij na zijn dood op veroveringstocht te gaan. Dat ging ze niet slecht af en een eeuw later bestuurden zij een rijk dat Spanje, heel de huidige Arabische wereld, Israël, Iran, Afghanistan en Pakistan omvatte. Via de handel en de veroveringen van latere islamitische volken verspreidde de islam zich naar de rest van de aan het begin genoemde gebieden. De meeste inwoners van deze gebieden bekeerden zich in de loop van de tijd tot de islam, maar zij behielden wel allerlei oude gebruiken. Die integreerde men in de islam en dat verklaart grotendeels de verschillen tussen de islamitische volken.

DE VIJF ZUILEN

De islam kent vijf basishandelingen die door vrijwel alle moslims erkend en nageleefd worden. Deze handelingen staan bekend als de vijf zuilen en worden herhaaldelijk in de Koran genoemd. Zij houden in:

- getuigen dat er geen god is naast God en dat Mohammed zijn profeet is;
- vijf keer per dag bidden in de richting van Mekka;
- geld aan de armen geven;
- vasten in de maand ramadan (uitspr. ramadaan);
- als je je het kunt veroorloven: een pelgrimage naar Mekka maken.

GETUIGENIS

De eerste zuil drukt het geloof in de ene, eeuwige en almachtige God uit en geeft aan dat alleen Mohammed Zijn wil op de juiste wijze aan de mens heeft doorgegeven.

GEBED

Op vijf vaste tijdstippen op de dag dient de moslim, man en vrouw, te bidden. Het gebed moet in de richting van Mekka, waar Mohammed woonde toen hij zijn eerste openbaringen kreeg, worden gedaan. In islamitische landen is het de gewoonte dat een daartoe aangestelde functionaris de mensen op het gepaste

moment oproept tot het gebed.

Voordat een moslim mag bidden moet hij eerst minimaal zijn gezicht, handen en voeten wassen. Het gebed zelf verloopt via een vaste patroon waarin verschillende gebedshoudingen worden aangenomen. Men trekt voor het gebed de schoenen uit, wat een blijk van respect is voor God. Idealiter bidt men in een speciaal daarvoor bestemde ruimte maar men mag overal bidden. Wel is het voor mannen verplicht om het vrijdagmiddaggebed in de moskee uit te voeren.

AALMOEZEN

De moslim die het zich kan veroorloven is verplicht een deel van zijn vermogen af te staan aan de armen. In de sharie'a staat nauwkeurig omschreven hoeveel precies, in de huidige praktijk gebeurt het op vrijwillige basis.

VASTEN

Eén maand van het islamitische jaar staat in het teken van het vasten. In deze maand, ramadan, zou Mohammed zijn eerste openbaringen gekregen hebben. Men dient te vasten van zonsopkomst tot zonsondergang. Tijdens die periode mag je niets eten, drinken of roken, medicijnen daargelaten. Het vasten dient om de mens er aan te herinneren hoe zwaar het is om niets te consumeren. Zo wordt de mens herinnerd aan de grootsheid van God en Zijn schepping en aan het lot van de armen. Als men niet tijdens de ramadan kan vasten, bijvoorbeeld wegens ziekte, zware arbeid of zwangerschap, moet men het later inhalen. In verband met het vasten is het van belang iets over het islamitische jaar te zeggen. Dit jaar is gebaseerd op de cyclus van de maan. Men kent twaalf maanden, zeven van 30 dagen en vijf van 29. Ten opzichte van ons zonnejaar en de seizoenen begint elk islamitische jaar dus steeds tien dagen eerder. Ramadan verschuift dus langzaam van de zomer naar de winter en weer naar de zomer, wat van invloed is op de zwaarte van het vasten.

De vastentijd is één van de meest opvallende zaken aan de islam. De hele maatschappij wordt er door beïn-

vloed. Het breken van het vasten is een even grote plicht als het vasten zelf en is een groot sociaal evenement. Zij die het kunnen betalen bieden de armen dan een maaltijd aan. Je komt dan overal lange rijen tafels tegen waar gemeenschappelijk het vasten wordt gebroken. Degenen die op reis zijn kunnen bij de eerste de beste vastenbrekers aansluiten.

's Avonds maakt men goed wat men overdag heeft moeten missen en het openbare leven gaat tot 's nachts door. Het hoogtepunt van ramadan is de lailat-al kadr, de 'nacht van het besluit,' waarin Mohammed zijn eerste openbaring ontving. Het einde van de ramadan wordt met een meerdaags feest gevierd. Vanwege de grote hoeveelheid zoetigheid die dan geconsumeerd wordt, noemt men dit feest in sommige landen, o.a. in Turkije, het suikerfeest.

Voor niet-islamitische minderheden betekent ramadan ook een aantal beperkingen. Ze hoeven weliswaar niet te vasten, maar wel wordt van ze verwacht dat ze uit respect ervan afzien in het openbaar voedsel, drank en rookwaar te nuttigen. Het is in deze periode ook erg moeilijk om aan alcohol te komen.

DE HAJJ

De laatste zuil is de pelgrimage naar Mekka, de hajj (uitspraak hadzj). Deze vindt plaats in de laatste maand van het islamitische jaar. De hajj herdenkt het leven van Abraham, volgens de Koran één van de belangrijkste voorgangers van Mohammed. Het meest bekende beeld van de hajj zijn grote drommen moslims die rondjes om een grote zwarte kubus, de ka'ba, lopen. Volgens de Koran zou deze kubus zijn opgericht door Abraham ter ere van God. Later werd dit object het heiligdom van vele valse goden. Mohammed heeft het in zijn oorspronkelijke betekenis hersteld. Verder bestaat de hajj uit het bezoeken van een aantal plaatsen die in Abrahams leven een belangrijke rol hebben gespeeld. Zo bezoekt men een bepaalde heuvel die men vervolgens met stenen bekogelt, wat symbool staat voor Abrahams strijd met de

Mekka tijdens de hajj; in het midden de ka'ba.

Grote Winkler Prins

duivel die daar zou hebben plaatsgevonden. De hajj wordt afgesloten met het offerfeest. Dit feest wordt tegelijkertijd door de rest van de moslims gevierd. Men slacht ritueel een schaap, wat symbool staat voor het verhaal dat Abraham zijn zoon aan God moest offeren om zijn geloof te bewijzen. Toen God zag dat Abraham werkelijk zijn zoon zou gaan offeren, greep Hij in, zei dat Hij overtuigd was van Abrahams geloof en gaf hem opdracht in plaats van zijn zoon een schaap te offeren.

Mannen dienen de hajj uit te voeren in een eenvoudig wit gewaad, vrouwen in een wit gewaad dat alles bedekt behalve het gezicht en de handen. Iemand die de hajj heeft verricht staat in hoog aanzien en draagt de ere-titel hajj.

VERDERE BEPALINGEN

Een zeer belangrijk aspect van de islam is de heilige oorlog, de jihad (uitspraak jhaad). Het is de plicht van moslims om de islam tegen iedere aanval te verdedigen door middel van een heilige oorlog. Het begrip aanval is echter weinig omlijnd en daarom wordt het woord jihad zo vaak gebezigd. Zo verkocht Irak de tweede Golfoorlog (1991) als jihad en spreken Egyptische extremisten die aanslagen plegen op toeristen ook van jihad. Dat een moslim jihad uitroept wil nog niet

zeggen dat anderen het dan ook als zodanig erkennen.

De islam staat in principe zeer vijandig tegen ongelovigen, dat wil zeggen niet-moslims. Volgens de Koran dienen die bekeerd of gedood te worden. Voor joden en christenen bestaat een aparte regeling. In principe genieten zij in een islamitisch land staatsbescherming en mogen zijn hun godsdienst behouden, zij het met beduidend minder vrijheid dan moslims. Zo mogen in Egypte christenen niet hun kerkklokken luiden, terwijl de oproep tot het islamitische gebed via grote luidsprekers geschiedt. Joden en christenen danken hun aparte status aan het feit dat zij wel in de enige ware god geloven. Er zijn echter ook extremistische moslims die joden en christenen over één kam scheren met de ongelovigen.

De islam staat bekend om het verbod op het eten van varkensvlees en het drinken van alcohol. Deze bepalingen komen rechtstreeks uit de Koran. Verder is het verboden bloed of aas te eten en zijn er enige wetten met betrekking tot het bereiden van eten. Verder is de islamitische keuken erg streekgebonden.

Moslims kunnen opvallen door de manier waarop ze zich kleden. Hoewel ook kleding in hoge mate streekgebonden is, zijn er wel overeenkomsten tussen moslims uit verschillende

islamitische landen. In het algemeen geeft men er de voorkeur aan het lichaam te bedekken. Men is absoluut niet gecharmeerd van de manier waarop Westerlingen in hun ogen het lichaam etaleren. Kleding zegt niet noodzakelijk of iemand al dan geen strenge moslim is. Fundamentalisten kunnen er zeer westers uitzien terwijl meer traditioneel gekleden zeer vrijzinnige opvattingen kunnen hebben. Dit geldt voor mannen en voor vrouwen.

Voor vrouwen is het gebruikelijk een hoofddoek te dragen. De sluier is een zeldzaam verschijnsel, evenals de wijze waarop vrouwen er momenteel in Afghanistan bij moeten lopen. In veel islamitische landen kom je ook genoeg vrouwen zonder hoofddoek tegen. Het is overdreven te zeggen dat de hoofddoek een symbool van vrouwenonderdrukking zou zijn, wel zegt hij iets over de manier waarop door de meeste moslims tegen de vrouw wordt aangekeken. Volgens hen is er nu één keer niks aan te doen dat vrouwen een bepaalde uitwerking op mannen hebben. Verhullende kleding, waaronder de hoofddoek, helpen te voorkomen dat mannen de hele tijd door het uiterlijk van vrouwen worden afgeleid en zo wordt een respectvolle omgang tussen de geslachten bevorderd.

De islam kent besnijdenis van mannen en vrouwen. Besnijdenis van mannen wordt zeer algemeen als plicht gezien, hoewel het niet in de Koran genoemd wordt. Waarschijnlijk is het een oeroud gebruik, ontstaan uit hygiënisch oogpunt. Vrouwenbesnijdenis is omstreden en wordt in slechts een paar islamitische landen toegepast. Ook dit verschijnsel is zeer waarschijnlijk van voor de islam. In zijn meest rigoreuze vorm wordt vrouwenbesnijdenis toegepast in Egypte, Soedan en Somalië. Men zegt dat het de kuisheid van vrouwen bevordert, zodat zij betere echtgenotes zijn. In Iran bestaat een zeer milde vorm die geen blijvend letsel veroorzaakt. Deze vorm stamt waarschijnlijk af van een oud vruchtbaarheidsritueel.

DE MOSKEE

Een bouwwerk dat in de islamitische wereld prominent aanwezig is, is de moskee. Het woord komt van het Arabische masjid, wat plaats om te knielen betekent. Ten eerste is de moskee een gebedsplaats, ze dienen ook vaak als Koranschool voor de jeugd. Alleen vrijdagmiddag en tijdens ramadan worden moskeeën druk bezocht.

Een moskee bestaat uit een gebedsruimte, een fontein waarbij men zich kan wassen en een toren, de minaret, waaruit de oproep tot het gebed wordt gedaan. Moskeeën zijn in de regel vrij sober ingericht, hoewel er natuurlijk uitzonderingen zijn. De gebedsrichting wordt aangegeven door een speciale nis in één van de muren. Omdat het een gebedsplaats is, is het verboden een moskee met schoenen te betreden. De reden dat er zoveel moskeeën zijn is dat het als een goede daad gezien wordt er één te laten bouwen.

Moskeeën en graven van prominente moslims uit het verleden, heersers, ulema en soefi's (een soort fakirs die een zekere status van heiligheid kunnen hebben) kunnen ook het onderwerp van een pelgrimage zijn.

SOENNIETEN EN SHI'ITEN

Moslims worden verdeeld in soennieten en shi'iten. Het verschil tussen beide groepen ligt nauwelijks op het gebied van de islamitische praktijk, men verschilt van mening over de vraag wie de moslims moet regeren en over het gezag en de rol van de ulema.

Volgens de soennieten (volgers van de soenna, de traditie) maakt het niet uit wie de politieke macht heeft in een islamitisch land, zolang hij maar een goede moslim is die geen dingen doet die strijdig zijn met de islam. De shi'iten geloven dat Mohammed voor zijn dood zijn absolute inzicht in de islam, en daarmee het vermogen om de moslims het beste te leiden, ook in politiek opzicht, aan zijn neef Ali had overgedragen. Dit inzicht is vervolgens door de nakomelingen van

Ali van vader op zoon overgedragen. De shi'iten vinden dat alleen iemand uit die lijn de leider (imam) van de moslims mag zijn.

Volgens de meeste shi'iten is de twaalfde nakomeling in deze lijn op zeker moment in verborgenheid gaan leven, aan het eind der tijden zal hij als Messias terug komen. Hij heeft zijn inzicht overgedragen aan de hoogste shi'itische ulema.

Dat verklaart ook het verschil van mening tussen soennieten en shi'iten over gezag en rol van de ulema. Volgens de soennieten is de mening van een geleerde over iets waarop de islamitische wet geen duidelijk antwoord geeft niet meer waard dan de mening van een andere geleerde. Een advies (fatwa) van één geleerde is dan ook geen onwrikbaar oordeel. In de praktijk wordt de kennis van de ulema in de soennitisch islamitische landen wel zoveel gerespecteerd dat ze zoveel gezag hebben dat de politiek altijd rekening met ze moet houden.

Volgens de shi'iten hebben hun hoge ulema het absolute inzicht in de islam van de nakomelingen van Ali overgenomen, tot de Messias komt. De ulema moeten dus de moslims op alle terreinen leiden. De hoogste shi'itische ulema zijn de ayatollahs. Zij gelden als onfeilbaar.

Er bestaat ook nog een aantal kleinere shi'itische groepen, o.a. de Alewieten (genoemd naar Ali) en Druzen. Zij verschillen met de meerderheid van mening over onder meer de al dan niet goddelijke status van Ali en/of zijn nakomelingen. De Isma'iliëten, de grootste shi'itische minderheidsbeweging, zijn van mening dat de zevende imam de verborgene is en zal terugkeren als Messias. Iran is het enige land waar de shi'itische islam staatsgodsdienst is. Verder is de meerderheid van de Iraakse shi'itisch, wonen er grote groepen in de Golfstaten Libanon en Turkije en kleine in Syrië en enige voorname Sovjet-republieken.

De betrekkingen tussen soennieten en shi'iten en tussen de shi'iten onderling zijn zeer wisselend. Soms doet

men alsof er geen verschillen zijn en soms verkettert en bestrijdt of vervolgt men elkaar bitter.

FUNDAMENTALISME

Tot slot wil ik enige aandacht schenken aan het fundamentalisme. Onder fundamentalisme vallen al die bewegingen die streven naar herstel van de islam in wat wordt gezien als zijn oorspronkelijke vorm. Deze bewegingen verschillen onderling sterk van mening over wat die oorspronkelijke vorm is en hoe hij bereikt moet worden en lopen dan ook uiteen van vreedzaam tot zeer gewelddadig.

Fundamentalisme is in het algemeen te verklaren uit onvrede over de slechte economische en internationale politieke situatie waarin de meeste islamitische landen verkeren, het onvermogen van de regeringen om daar wat aan te doen en het vaak ondemocratische karakter van die regeringen waardoor de meerderheid van toegang tot de macht wordt uitgesloten. Het meer gewelddadige fundamentalisme heeft de meeste aanhang onder de jeugd, met name de hoger opgeleiden, omdat zij het meeste te leiden hebben van deze omstandigheden. Zij zitten vaak in een uitzichtloze situatie omdat er geen werk voor ze is en omdat ze geen toegang hebben tot de macht. De doorsnee bevolking sympathiseert in de regel wel met het fundamentalisme, maar is niet gecharmeerd van het geweld dat sommige groepen gebruiken. Bovendien hebben ze vaak alle vertrouwen in de politiek verloren zodat ze niet warmlopen voor alweer een revolutie die radicaal een einde zal maken aan al hun problemen. Dat hebben ze al zo vaak gehoord.

Evenwel blijft in de islamitische wereld de tijdbom van kwakkelende economieën, een sterke bevolkingsgroei, een slechte internationale positie en repressieve regimes rustig doortikken, dus het is mogelijk dat het meer militante fundamentalisme op termijn meer en effectievere aanhang zal krijgen.

DE BRCKO ARBITRAGE

WORDT BRCKO NU HET EERSTE ECHE STUKJE
BOSNIË-HERZEGOVINA?

Smi A. Wever

Het wapen van Brcko

INLEIDING

Niet de regering van de Moslim-Kroatische Federatie (MKF), maar ook niet de regering van de Republika Srpska (RS) zal zeggenschap krijgen over zowel de stad als de gemeente Brcko. De partijen konden het tijdens de vredesbesprekingen van Dayton in november 1995 niet eens worden aan wie Brcko zou worden toegewezen. Om dit probleem op te lossen besloten de deelnemende partijen het over te laten aan een arbitragecommissie. Na vier keer een beslissing te hebben uitgesteld heeft men nu eindelijk, meer dan drie jaar "na Dayton" een beslissing genomen over Brcko. Het gebied wordt een neutraal district dat onder gezag wordt gesteld van de regering van Bosnië-Herzegovina.

Wat waren de eindresultaten van het conflict van begin jaren negentig? Hebben de hedendaagse problemen binnen zowel de MKF als de RS geleid tot het uitstel van de beslissing en hebben zij geleid tot dit resultaat?

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

Verscheidene documenten van de "Office of the High Representative" (via internet en jaarboek OHR), het Dayton Peace Agreement, de Volks-

krant, het Algemeen Dagblad, NRC, Frankfurter Allgemeine Zeitung, International Herald Tribune, Dani magazin, documenten van de International Crisis Group, BBC documentaire Death of Yugoslavia. Alle afbeeldingen zijn afkomstig van internet.

In dit artikel is bij de transcriptie alleen gebruik gemaakt van Latijnse lettertekens. Eigennamen en plaatsnamen worden niet gespeld in het Servisch Cyrillisch.

HET BELANG VAN BRCKO

Brcko is niet zomaar een kleine, door de oorlog vernielde, stad in noord Bosnië-Herzegovina. Het is nu de schakel tussen oost en west Republika Srpska. Het is ook de schakel in de noord-zuid route die de industriestad Tuzla verbindt met Kroatië.

Het totaal oppervlak van de opstina (gemeente) Brcko omvat bijna 500 km². Voor de oorlog woonden er bijna 90.000 mensen in de opstina Brcko, waarbij de etnische samenstelling als volgt was: 44% bosniaks, 26% Bosnische-Kroaten, 20% Bosnische-Serviërs en 10% overigen. In de stad Brcko, die ongeveer 1/5 deel van de opstina beslaat, woonden ± 40.000 mensen. Hier was de etnische samenstelling 55% bosniaks, 19% Bosnische-Serviërs, 7% Bosnische-Kroaten en 19% overigen. De opstina was één van de meest welvarende in Bosnië-Herzegovina. Eén van de sterke punten voor het verkrijgen van deze positie is de geografische ligging van Brcko ten opzichte van de snelweg Zagreb-Belgrado geweest. Deze weg is ook wel bekend onder de naam "de weg van de verbroedering", de belangrijkste

handelsroute tussen Centraal Europa en de zuidelijke Balkan. Tevens heeft Brcko de grootste binnenhaven van Bosnië-Herzegovina aan de rivier de Sava, wat weer een bevaarbare zijrivier van de Donau is.

DE STRIJD OM BRCKO

De strijd om Brcko begon op 30 april 1992, met het opblazen van de verkeersbrug en de spoorbrug over de

DESTROYED SAVA RIVER BRIDGE AT BRCKO

rivier de Sava. Eenheden van het Joegoslavische volksleger (JNA), tezamen met paramilitaire eenheden zoals de "red berets" van captain Dragan en "Arkan Tigers" van Zeljko

CAT FIGHT: Arkan poses with brigade and mascot in 1991

Raznjatovic, waren betrokken bij de hevige gevechten om de stad. De stad werd verdedigd door verschillende groeperingen, zoals "patriotten", vrijwilligers, leden van de territoriale defensie en van de MUP, de politie van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Deze groepen werden op 17 mei 1992 bijeen gevoegd tot de 108ste Brcko-brigade (moslim-brigade). Door het JNA moest straat voor straat op hen veroverd worden. Nadat de (Bosnisch)-Servische eenheden rond 7 mei hun posities hadden geconsolideerd, lag de frontlijn in het zuidelijke deel van de stad. In Brcko werden door (Bosnisch)-Servische eenheden bosniakwijken gezuiverd, vonden er moordpartijen plaats en werden inwoners gedeponeerd naar zogenaamde verzamel cen-

tra.

Het Bosnische leger, samen met eenheden van Bosnische-Kroaten, hielden hun posities in het zuidelijk deel van de stad tot augustus 1993. Gedurende die periode bombardeerde de Servische luchtmacht regelmatig de posities van de 108ste Brcko-brigade. Het is deze kleine eenheid gelukt om in november 1992 de Servische corridor, die bezet werd door een overmacht aan goed bewapende eenheden, bij Brcko in noordelijke richting te doorsnijden en gedurende 56 uur in handen te houden. Op 800 meter na had de 108ste Brcko-brigade aansluiting met de Orasje HVO-eenheden. Echter het gezamenlijk optreden tegen de (Bosnische)-Serviërs, die de loop van de oorlog in Bosnië-Herzegovina had kunnen veranderen, heeft nooit plaats gevonden.

Toen begin 1993 de conflicten tussen de bosniaks en de Bosnische-Kroaten in centraal Bosnië uitbraken, had dit tot gevolg dat de 108ste Brcko-brigade niet werd voorzien van munitie door de Bosnische-Kroaten. Het gevolg was dat, na een Servisch offensief, de brigade zich zo'n 2 kilometer naar het zuiden moest terugtrekken tot aan de lijn die tot op de dag van vandaag de Inter Entity Boundary Line (IEBL) vormt tussen de RS en de MKF.

Het trieste resultaat van de systematische genocide in het Brcko-gebied was: 3.500 vermoorde burgers, 10.000 gevangenen waarvan een groot aantal is gemarteld en zo'n 500 verkrachte vrouwen. Daarnaast werden 18 moskeeën en 3 katholieke ker-

Ruïnes van Brcko

ken met de grond gelijk gemaakt.

DE AANLEIDING

Brcko is één van Bosnië's lastigste territoriale problemen en het enige item waarover in Dayton geen overeenstemming werd bereikt.

Tijdens de onderhandelingen in Dayton werd er op het allerlaatste moment, na 21 dagen onder hoogspanning te hebben gewerkt, een akkoord bereikt door de vertegenwoordigers van de partijen die hebben

Milosevic/Izetbegovic/Tudjman tijdens ondertekening van het DPA

deelgenomen aan het conflict. Deze partijen werden vertegenwoordigd door Slobodan Milosevic, Franjo Tudjman en Alija Izetbegovic. Het onderhandelingsteam van de Internationale Gemeenschap stond onder leiding van Richard Holbrooke.

Maar om tot dit akkoord te komen moesten door de partijen, die hebben deelgenomen aan het conflict, wel concessies worden gedaan. Sarajevo was zo'n item. Men kwam niet tot een oplossing aan wie Sarajevo zou gaan toebehoren. De Bosnisch-Servische vertegenwoordiger Momcilo Krajisnik,

een naaste medewerker van Radovan Karadzic, medeoprichter van de Bosnisch-Servische politieke partij SDS en een rasechte Servische nationalist, wilde Sarajevo nooit opgeven. Milosevic reageerde op de tegenwerking van Krajisnik was: "Ik los dit zelf op", en hij gaf Sarajevo weg

Het onderhandelingsteam van Holbrooke

aan de bosniaks. Deze uitspraak verbaasde de internationale onderhandelaars enorm.

Milosevic zei tegen de bosniaks: "jullie verdienen Sarajevo, omdat jullie ervoor gevochten hebben. Die lafaards, doelende op de Bosnische-Serviërs, hebben jullie vanuit de bergen beschoten. We geven Sarajevo op".

Maar ook hier gold het credo: Voor wat, hoort wat.

Milosevic kwam met een tegeneis. Hij eiste Brcko op. Met deze eis ging de Bosnische premier Haris Silajdzic, de bosniak onderhandelaar, naar Izetbegovic. De reactie van Izetbegovic was: "Ons volk verwacht dat we vrede sluiten. Maar het verlies van Brcko is een te hoge prijs voor de vrede", waarmee hij wilde zeggen dat hij niet akkoord ging met deze eis.

Met dit standpunt ging Silajdzic weer naar Milosevic, waarbij men toch tot een akkoord kwam. Er kwam een corridor van 15 tot 20 kilometer. Op dit punt "won" Milosevic uiteindelijk. Maar daar waar de oplossing leek te zijn gevonden, gooide Izetbegovic opnieuw roet in het eten. De bosniaks waren het eens over de tweedeling van Bosnië-Herzegovina en men kon zich ook vinden in de percentage verdeling van Bosnië-Herzegovina. De RS zou bestaan uit 49% van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina en de MKF uit 51% en één van de laatste nachten van de onderhandelingen had Izetbegovic Brcko nog aan de Bosnische-Serviërs afgestaan, maar nog geen dag later draaide hij deze beslissing weer terug. Hij was niet bereid om Brcko op te geven. Hij wilde dat een arbitragecommissie zich zou buigen

over het probleem Brcko. Deze arbitragecommissie moest gaan bepalen aan wie Brcko zou worden toegewezen.

Milosevic aarzelde over deze optie, maar de Kroatische president Tudjman haalde Milosevic over. De arbitrage was "geboren" en het probleem werd op dat moment bij de Internationale Gemeenschap neergelegd.

ANNEX 2 VAN HET DPA

Het Dayton Peace Agreement (DPA) bestaat uit het General Framework Agreement met daaraan toegevoegd een 11-tal annexen. In annex 2, het Agreement on Inter-Entity Boundary Line and Related Issues, staat onder artikel V aangegeven waarmee de partijen m.b.t. Brcko akkoord zijn gegaan.

Artikel V uit het DPA staat hieronder in de originele tekst weergegeven:

Article V: Arbitration for the Brcko Area

The Parties agree to binding arbitration of the disputed portion of the Inter-Entity Boundary Line in the Brcko area indicated on the map attached at the Appendix.

No later than six months after the entry into force of this Agreement, the Parties shall appoint one arbitrator, and the Republika Srpska shall appoint one arbitrator. A third arbitrator shall be selected by agreement of the Parties' appointees within thirty days thereafter. If they do not agree, the third arbitrator shall be appointed by the President of the International Court of Justice. The third arbitrator shall serve as the presiding officer of the arbitral tribunal.

Unless otherwise agreed by the Parties, the proceedings shall be conducted in accordance with the UNCITRAL* rules. The arbitrators shall apply relevant legal and equitable principles.

Unless otherwise agreed, the area

indicated in paragraph 1 above shall continue to be administered as currently.

5. The arbitrators shall issue their decision no later than one year from the entry into force of this agreement. The decision shall be final and binding, and the Parties shall implement it without delay.

Dit is het enige dat in het DPA over Brcko werd beschreven. Het "echte" werk werd overgelaten aan de arbitragecommissie. Dit artikel van het DPA zou overigens in de toekomst nog voor de nodige problemen gaan zorgen en het zou zelfs noodzakelijk zijn om het DPA v.w.b. dit artikel aan te passen.

*United Nations Commission on International Trade Law.

Tot de functies van deze commissie behoren de coördinatie van het werk van internationale organisaties die zich bezighouden met internationaal handelsrecht, de bevordering van een ruimere toetreding tot bestaande internationale verdragen en de voorbereiding van nieuwe verdragen en andere instrumenten i.v.m. internationaal handelsrecht.

HET DPA

De partijen gingen uiteindelijk akkoord met het DPA waarin het "probleem" Brcko dus niet werd opgelost, maar uitgesteld naar een later tijdstip. Hoewel in het DPA, annex 2, artikel V punt 1 stond dat: "de partijen akkoord gaan met een bindende arbitrage van het betwiste deel van de IEBL in de gemeente Brcko, zoals aangegeven op de kaart die was bijgevoegd als aanhangsel aan de annex", was er in werkelijkheid geen kaart bijgevoegd. Dat betekende dus dat niet alleen de *status* van de stad Brcko ter discussie stond maar ook de *grootte* van het gebied was deel van arbitrage.

Om aan te geven hoe belangrijk men Brcko vond, bleek wel uit het feit dat de beide partijen, RS en MKF, al jaren geroepen hadden dat ze bereid waren voor Brcko opnieuw ten strijde

te trekken. De bosniaks hadden in de maanden voorafgaande aan de uitspraak deze dreigementen herhaaldelijk geroepen. "Als de stad de Bosnische-Serviërs wordt toegewezen", zo betoogden ze, "is dat een beloning van etnische zuiveringen en genocide".

De etnische zuiveringen zijn "be-loond" met opstinas als Zepa en Srebrenica. Van deze gemeentes was de etnische samenstelling voor de oorlog voornamelijk bosniak. Na de oorlog wonen er nauwelijks meer bosniaks in deze gemeentes. Dat de bosniaks dit lijken te vergeten, is zeer vreemd.

Zowel de gematigde als radicale Bosnische-Serviërs van hun kant, dreigden "Dayton" in de prullenbak

made - copyright by www.brcokozem '96

Het belang van Brcko voor de RS

te gooien als Brcko aan de MKF zou worden toegewezen.

UITSTEL EN AANPASSING

Sinds begin 1996 heeft de internationale gemeenschap vergeefs geprobeerd een oplossing voor dit territoriale conflict in Bosnië te vinden. De beslissing aan wie Brcko zou worden toegewezen zou volgens het DPA, artikel V punt 5, binnen een jaar genomen moeten worden. Intussen was de Amerikaan Roberts B. Owen op 15 juli 1996 door het Internationaal Gerechtshof aangewezen als "arbitrator". Hij vormde, samen met de Bosnische-Serviër Dr. Vitomir Popovic die de RS vertegenwoordigde en de bosniak Cazim Sadikovic als vertegenwoordiger van de MKF,

de arbitrage commissie.

In december 1996 vroeg de "High Representative" van de internationale gemeenschap*, Carl Bildt om twee maanden uitstel. Met andere woorden, in februari 1997 moest de beslissing vallen. Maar in februari 1997 werd deze beslissing voor de tweede maal uitgesteld.

In Brcko deden zich in het eerste jaar na de ondertekening van het DPA allerlei problemen voor. Dit varieerde van het niet naleven van het "freedom of movement" tot grote problemen met de terugkeer van vluchtelingen. Ook geweldsuitbarstingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen vonden plaats. Daarom heeft men besloten om in februari 1997, annex 2 van het DPA aan te vullen met een groot aantal punten. Eén van de zaken die bij deze aanvulling geregeld is, is de aanstelling van een "Supervisor for Brcko". De Amerikaan Robert W. Farrand heeft deze functie aanvaard.

De taken van deze Supervisor bestonden uit het uitvoeren van regels en orders ter bevordering van de implementatie van het DPA en het lokale democratiseringsproces. Dit hield onder andere in dat de Supervisor met hulp van UNHCR, de Commissie voor Vluchtelingen en Ontheemden en andere relevante organisaties een programma op diende te stellen om de terugkeer van vluchtelingen mogelijk te maken. Ook was hij betrokken bij de organisatie, tezamen met de OVSE, van vrije en eerlijke gemeenteraadsverkiezingen.

Hoewel, door het aanpassen van annex 2, artikel V van het DPA met de hiervoor beschreven zaken, de internationale gemeenschap van mening was dat de problemen in Brcko zouden verminderen, besloot men toch om de uitspraak over Brcko opnieuw uit te stellen. Op deze manier kregen de partijen de gelegenheid om zich beter voor te bereiden op de uitspraak van de arbitragecommissie.

Voor de derde maal werd de uitspraak verzet, nu naar 15 maart 1998.

*Door de internationale gemeenschap is een functionaris aangewezen om

alle civiele zaken uit het DPA te implementeren, te coördineren en te controleren. In eerste instantie was dit de Zweed Carl Bildt die medio 1997 is opgevolgd door de Spanjaard Carlos Westendorp.

Carlos Westendorp

VOOR DE VIERDE MAAL

Er werd uitgesteld tot maart 1998. In de periode februari 1997 tot maart 1998 hadden beide partijen de tijd om hun zaken zo goed mogelijk te regelen om een voor hen zo positief mogelijke beslissing af te dwingen bij Roberts B. Owen, het hoofd van de arbitragecommissie. Maar vooral de RS deed er alles aan om de uitslag in het voordeel van de MKF te laten vallen.

In de eerste maanden na het uitstel van februari 1998 waren er nogal wat incidenten die een, voor de RS negatief effect en voor de MKF positief effect op de uitspraak zouden kunnen hebben. De RS-politie, die werkte in opdracht van het door Pale (hardliners) gecontroleerde, Ministerie van Binnenlandse zaken, werkte het "freedom of movement" noord van de IEBL systematisch tegen. Dit deed men door gebruik te maken van illegale checkpoints. Ook werden er mensen, lees niet Bosnische-Serviërs, zonder opgaaf van reden opgepakt. De bosniaks en Bosnische Kroaten die de mogelijkheid bekeken om terug te keren naar hun vroegere woonplaats werden geïntimideerd. De weinigen die na de oorlog in Brcko wa-

ren blijven wonen stonden onder zware druk om het gebied alsnog te verlaten. Ook werd een groep bosniaks, die naar Brcko kwam om te praten met de supervisor over mogelijke terugkeer, bij hun vertrek met stenen bekogeld. Dit soort aanvallen werd niet alleen uitgevoerd tegen bosniaks, maar ook tegen SFOR, International Police Task Force (UNIPTF) en tegen personeel van andere internationale organisatie. De SDS had de kiezersregistratie, voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen van 13 september 1997, op een dusdanig illegale wijze uitgevoerd dat de registratie onder internationaal toezicht opnieuw diende te gebeuren.

Het enige doel dat de Bosnische-Serviërs met deze activiteiten voorhadden, was het etnisch zuiver houden van de regio en zo het DPA, voor wat betreft de terugkeer van vluchtelingen naar hun vooroorlogse woonplaatsen, te frustreren.

Ook in de MKF hield men zich niet aan de letter van het DPA. Er is nogal wat bewijs dat de regering van de MKF de voormalige Bosnisch-Servische inwoners van Sarajevo en andere steden in de MKF heeft belet om terug te keren naar hun voormalige woonplaatsen. Vooral de terugkeer van Bosnische-Serviërs naar Sarajevo is van groot belang om dat enkele duizenden van deze Bosnische-Serviërs nu in Brcko wonen en huizen van bosniaks en Bosnische-Kroaten bezetten die weer willen terugkeren naar Brcko.

Bij al deze problemen deed zich toch een positief punt voor en wel in de

Karadzic

RS. Vanaf juli 1997 begon het politieke klimaat daar te veranderen. Daar waar in de RS in eerste instantie de SDS van Radovan Karadzic aan de macht was, kreeg zijn partijgenote en inmiddels tot president gekozen Biljana Plavsic, door haar politieke ommezwaai in "westerse richting", de

Biljana Plavsic

internationale gemeenschap op haar hand. Zij scheidde zich af van de SDS en richtte een eigen partij, de SNS, op.

Een ander belangrijk punt dat de uitspraak van de commissie mogelijk zou kunnen beïnvloeden gebeurde op 13 januari 1998. Op die datum werd de westers gezinde politicus Milorad Dodik tot premier van de RS gekozen. In een toespraak gaf Dodik aan dat hij het DPA volledig zou uitvoe-

Milorad Dodik

en. Vooral het item, waarin Dodik aangaf dat zijn ideaal was dat Bosnië-Herzegovina een multi-etnische, democratische staat zou worden waarin

de grens tussen de twee entiteiten steeds minder relevant zou worden, vond de arbitragecommissie van groot belang.

Dit alles, samen met de door de leiders van de beide entiteiten onderkende noodzaak om de uitspraak opnieuw uit te stellen was voor de arbitragecommissie genoeg reden om dit ook inderdaad te doen. Ook de dreiging en instabiliteit in de regio waren nog steeds erg groot wat mede bepalend was voor het uitstel.

Voor de vierde maal werd er uitgesteld. Ditmaal naar eind 1998 of begin 1999.

HOORZITTINGEN IN WENEN

Op 8 februari 1999 is in Wenen begonnen met de hoorzittingen van de arbitragecommissie om uiteindelijk tot een goed besluit te komen. Tijdens deze hoorzittingen werd aan alle partijen de mogelijkheid gegeven om hun standpunten inzake Brcko nogmaals duidelijk te maken. Niet alleen de twee entiteiten kwamen hier aan het woord maar ook organisaties als SFOR, UNHCR en UNIPTF werden gehoord en hun verklaringen werden gebruikt bij de uiteindelijke beslissing. De hoorzittingen duurden tot 16 februari 1999. Na deze hoorzittingen zou het voor de commissie duidelijk moeten zijn wat de beste oplossing voor Brcko is. Er bleven uiteindelijk drie mogelijke oplossingen over.

De eerste mogelijkheid was de overdracht van Brcko aan de MKF. Hierbij werd dan tegemoet gekomen aan de wensen van met name de bosniaks, die dan weer de zeggenschap zouden krijgen over de stad die ooit aan hen "behoorde".

De tweede mogelijkheid was om de claim die de RS op Brcko had gelegd te honoreren en daarmee volledig voorbij te gaan aan de recente geschiedenis en aan wie de stad had toebehoord. Bij deze beslissing zou met name het belang van het voorkomen van de tweedeling van de RS vooropstaan.

De derde mogelijkheid was dat Brcko niet meer onder exclusieve controle van één van de beide entiteiten zou komen, maar als onafhankelijk dis-

trict onder de zeggenschap van de centrale regering van Bosnië-Herzegovina.

Uit één van deze drie mogelijkheden zou uiteindelijk de beslissing moeten komen.

DE UITSPRAAK

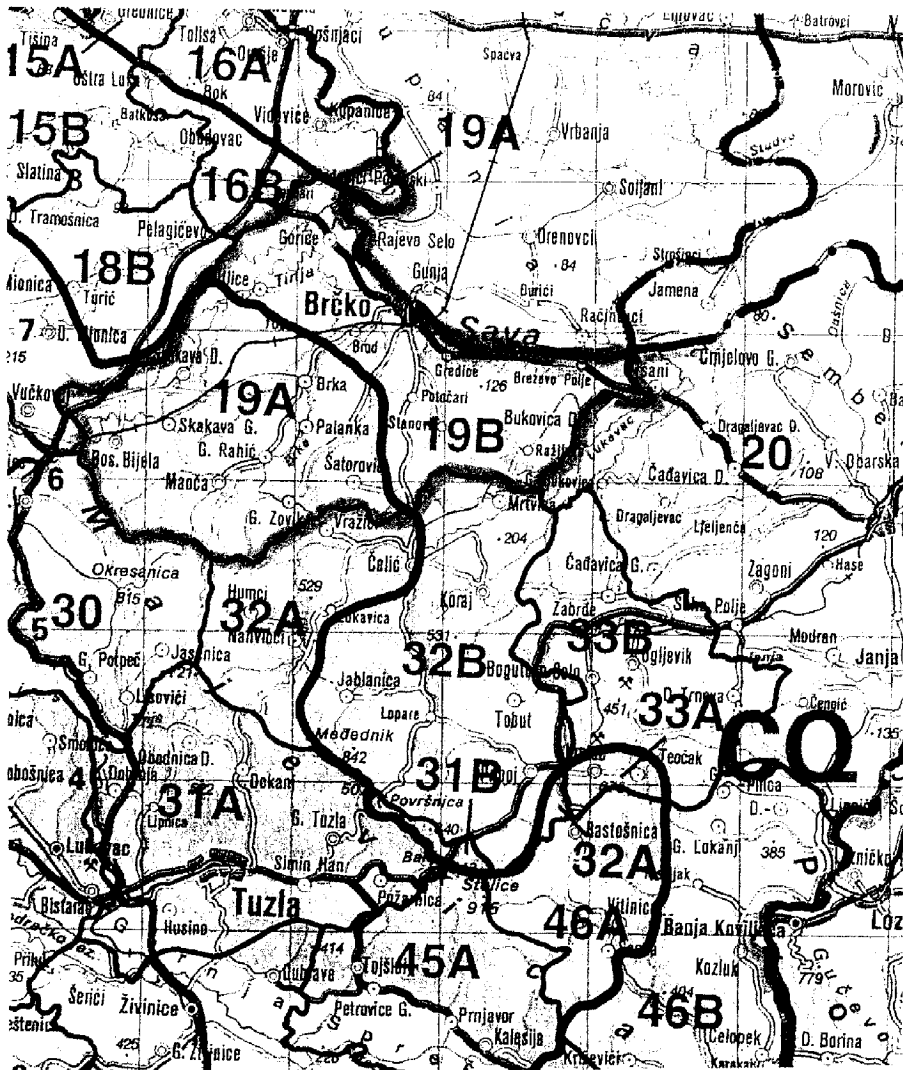
Op 5 maart 1999 werd de uiteindelijke uitkomst van de hoorzittingen openbaar gemaakt door de arbitragecommissie. In Washington maakte de voorzitter van de arbitragecommissie, Roberts B. Owen, bekend wat de uiteindelijke uitkomst was. Zowel de MKF als de RS hadden graag het alleenrecht over Brcko gehad, maar de commissie heeft voor een neutrale oplossing gekozen. In het kort komt het op het volgende neer:

The pre-war Brcko municipality (or opstina), which Dayton left divided between the two entities, is now to be reassembled as a self-governing "neutral district".

Deze uitspraak is met name gedaan om één van de hoofddoelen van het DPA, namelijk de terugkeer van vluchtelingen, ten uitvoer te brengen.

IN HOOFDLIJNEN

- De officiële naam van de gemeente Brcko is "het Brcko District van Bosnië-Herzegovina.
- Totdat alle nieuw te vormen openbare instantie voor het District zijn gevormd en geïnstalleerd blijft Robert W. Farrand aan als internationaal Supervisor.
- Het noordelijk deel dat tijdelijk onder gezag van de RS stond en het zuidelijk deel dat tijdelijk onder gezag van de MKF stond, vormen nu samen het District en komen onder gezag van het nieuw te vormen Districts-bestuur.
- Het nieuwe bestuur dient democratisch en multi-etnisch te zijn en staat onder internationale supervisie en valt rechtstreeks onder de regering van Bosnië-Herzegovina.
- Militairen, zowel van de RS als de MKF, dienen geleidelijk aan te verdwijnen uit het gebied.
- Voorlopig blijft de wetgeving van zowel de RS als de MKF van kracht. Daar waar mogelijk problemen ont-

staan door tegenstrijdigheden dienen deze door de internationale Supervisor opgelost te worden.

- "Freedom of Movement" in het District dient gegarandeerd te blijven en militaire transporten mogen alleen met toestemming van SFOR uitgevoerd worden.

- Het grondgebied van de RS zal blijven zoals het nu is.

- De arbitragecommissie legt er de nadruk op dat het doen van deze uitspraak, voornamelijk komt, doordat de nationalistische hardline partijen in het verleden niet mee wilden werken met de arbitragecommissie en de Supervisor. Zonder RS-premier Dodik's pro-Dayton houding gedurende het afgelopen jaar, zou de arbitragecommissie verplicht zijn geweest om Brčko toe te wijzen aan de MKF.

- De arbitragecommissie legt ook de nadruk op de terugkeer van Bosnische-Serviërs naar de MKF, met name naar Sarajevo.

- De IEBL in het District zal blijven bestaan totdat de Supervisor besluit dat de IEBL geen betekenis meer heeft en dus kan verdwijnen.

- De uitspraak van de arbitragecommissie voorziet in het geven van strenge straffen voor het niet meewerken aan regels gesteld in de uitspraak. Als een van de partijen de implementatie in sterke mate tegenwerkt behoudt de commissie zich het recht voor om het District alsnog onder gezag te stellen van de partij die wel meewerkt.

Bij de hiervoor omschreven punten valt met name de laatste op. De mogelijkheid bestaat dus nog steeds dat,

als één van de beide partijen zich niet houdt aan de regels, vastgelegd in de definitieve uitspraak van de arbitragecommissie, het District alsnog wordt toegewezen aan de andere partij.

De Supervisor streeft ernaar dat voor 31 december 1999 het nieuwe bestuur van het District is geïnstalleerd. Tevens dient dan ook de organisatie van de eigen rechtelijke macht en de eigen politie voor het nieuwe District gerealiseerd te zijn.

Bij de beslissing van de arbitragecommissie is een lijst met 13 punten gevoegd (Final Award Annex) die exact aangeven hoe alle punten, beschreven in de beslissing, uitgevoerd dienen te worden. Deze annex is een document dat gedurende 60 dagen door de betrokken partijen aangevochten kan worden. Inmiddels is de termijn met 30 dagen verlengt.

TOT SLOT

Na drie jaar van overleg, uitstel en onderhandelen is er eindelijk een beslissing genomen over de toekomst van dit zeer belangrijke stukje Bosnië-Herzegovina. Er is getracht om vooral voor de bevolking van Brčko en de vluchtelingen afkomstig uit Brčko, duidelijkheid te scheppen over die toekomst. Of de beide entiteiten zich houden aan de beslissingen van de arbitragecommissie en mee willen werken aan het vlot tot stand komen van de nieuwe bestuursorganen moet in de komende maanden blijken. Op papier is, in ieder geval voor de vluchtelingen afkomstig uit Brčko, de voorwaarden geschapen om terug te keren naar hun voormalige woonplaats. Als alles gaat zoals de internationale gemeenschap hoopt, zou "het Brčko District van Bosnië-Herzegovina" wel eens het eerste echte stukje Bosnië kunnen worden.

